

Od blizu

Katalog veččutnih točk na razstavi
Moderna galerija, Ljubljana
22. 12. 2022–16. 4. 2023

Od blizu

Katalog veččutnih točk na razstavi

Uredila: Tamara Trček Pečak

Besedila: Evgen Bavčar, Nada Madžarac, Mirta Pavič,
Tamara Trček Pečak, Aleš Vaupotič

Strokovne sodelavke: Ivana Bačić, Ana Božičević, Ivana Drmić,
Alja Fir, Helena Gabrijelčič, Jasna Jablan, Petra Juvan,
Andreja Kos, Irena Kralj Cigić, Martina Lesar Kikelj,
Kristina Matković, Deja Muck, Neva Pološki

Jezikovni pregled: Vlado Motnikar

Sodelujoče ustanove: Moderna galerija, Ljubljana, Akademija za likovno umetnost in oblikovanje Univerze v Ljubljani, Muzej sodobne umetnosti v Zagrebu, Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo Univerze v Ljubljani, Restavratorski center Zavoda za varovanje kulturne dediščine Slovenije, Narodna galerija, Narodni muzej Slovenije, Galerija Božidarja Jakca v Kostanjevici na Krki, Naravoslovnotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani, Akademija likovnih umetnosti Univerze v Zagrebu, Farmacevtsko-biokemijska fakulteta v Zagrebu, Akademija za umetnost v Splitu, Atelje Vasko Lipovac iz Splita in Center za forenzične preiskave, raziskave in izvedenska mnenja Ivan Vučetić iz Zagreba

Oblikovanje: Jernej Kejžar

Shematični prikaz izdelala: Nia Gombač

Fotografije: Dejan Habicht (1–6, 10–23, 25, 26, 32–37, 43–46, 49–60),
Tina Fornazarič (61–71), Lara Kocbek (7–9), Lucija Petrovčič (28, 29),
Tamara Trček Pečak (30, 31, 47, 48), Mateja Vidrajz (38–42)

Tisk: Tiskarna Print Point d. o. o.

Sozaložniki in soizdajatelji:

Akademija za likovno umetnost in oblikovanje Univerze v Ljubljani

Zanjo: Alen Ožbolt, dekan

Moderna galerija, Ljubljana

Zanjo: Aleš Vaupotič

Muzej suvremene umjetnosti, Zagreb

Zanj: Zdenka Badovinac

Ljubljana 2023

Naklada: 60

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

73/76.025(497.4)(083.824)

OD blizu : katalog veččutnih točk na razstavi : Moderna galerija, Ljubljana, 22. 12. 2022-2. 4. 2023 ; [besedila Evgen Bavčar ... [et al.] / uredila Tamara Trček Pečak ; shematični prikaz izdelala Nia Gombač ; fotografije Dejan Habicht ... et al.] - Ljubljana : Akademija za likovno umetnost in oblikovanje Univerze v Ljubljani : Moderna galerija ; Zagreb : Muzej suvremene umjetnosti, 2023

ISBN 978-961-206-157-9 (Moderna galerija)

COBISS.SI-ID 152163843

Kazalo

- 5 Kako se približati umetninam, umetnicam
in umetnikom, umetnosti?
Aleš Vaupotič
- 9 Razumeti videno in začutiti umetniško delo
Tamara Trček Pečak, Nada Madžarac, Mirta Pavić
- 29 Shema postavitve razstave s seznamom
razstavljenih del
- 41 Shematični prikaz poti po razstavi *Od blizu*
in poti do ateljeja *RES Od blizu*
- 45 Veččutne točke na razstavi *Od blizu*
- 58 *Od blizu*
Evgen Bavčar
- 61 Povezave

Kako se približati umetninam, umetnicam in umetnikom, umetnosti?

Aleš Vaupotič

Razstava z naslovom *Od blizu* je drugačna od običajnih razstav v Moderni galeriji, od razstav v galerijah nasploh, saj na njej niso predstavljena samo umetniška dela, ampak predvsem postopki ohranjanja teh del v muzejih. Slike, kipi, tudi videi in prostorske postavitve, vse to se sčasoma spreminja ali celo poškoduje. Posebej usposobljene strokovnjakinje in strokovnjaki z zelo širokega področja umetniških, humanističnih in naravoslovnih disciplin si zato s svojim raziskovalnim in zahtevnim strokovnim delom prizadevajo ta dela čim dlje ohraniti v stanju, da jih lahko gledamo in doživljamo na razstavah. Morda se kdo sprašuje, kdo je navsezadnje avtor predstavljenega dela – pod umetnino podpisani umetnik ali umetnica oziroma ponekod cela skupina avtorjev s sodelavci ali tisti, ki v umetnino posegajo kasneje? Ki odločajo o njeni usodi? Odgovor na to vprašanje ni preprost. Ob ogledu razstave nam postane jasno, da je za vsakim posegom zahtevno raziskovalno delo in da prikazane rešitve niso plod trenutnega navdiha, ampak premišljene strokovne presoje konservatorjev-restavratorjev.

Na razstavi *Od blizu* lahko sledimo razvoju stroke in smo priča nenehni želji po iskanju ustreznih načinov reševanja in hranjenja umetniških del. Pri slikah Riharda Jakopiča lahko zasledimo tudi starejše, morda zdaj ne več sprejete metode dela, ki pa so bile rezultat doktrine nekega časa. Ravno zato jih sprejemamo kot zanimiv zgodovinski podatek, primerjave postopkov, ki jih lahko vidimo na za to pripravljenih tehnoloških študijah postopkov, pa so dragocen pogled v razvoj stroke. Ob tem nam postane jasno, da idealne rešitve ni in da vsaka umetnina zahteva razmislek in

drugačen pristop. Prav to je tudi eno od osrednjih sporočil razstave *Od blizu*.

Na razstavo so vključena umetniška dela osmih slovenskih umetnikov od začetka 20. stoletja do danes in petih hrvaških sodobnih avtorjev. Redko vidimo na enem mestu toliko umetniških del, predstavljenih v kombinaciji tako večplastnih sporočil. Vprašanja, ki jih razstava odpira, se poleg materialno-tehnoloških vidikov dotikajo predvsem načinov ustvarjanja in namer umetnikov ob izdelovanju svojih del. Pri nekaterih umetnikih lahko vstopimo v njihov atelje prek posnetkov intervjujev, drugod le prek zgodb, pridobljenih iz arhivskih virov ali po ustnem izročilu. To velja predvsem za slike Gabrijela Stupice. Umetniško delo, ki izstopa po svoji velikosti in nenavadnosti, je njegov veliki *Atelje*. Slika, ki je visela v njegovem resničnem ateljeju in jo je gradil in spreminjal sedem let, zaradi odprte zgradbe pripoveduje zgodbo o svojem nastanku in tudi o nastanku drugih slik tega avtorja. Ob pogledu nanjo se s pomočjo dodatnih ohranjenih artefaktov in pojasnil preselimo v enega od trenutkov njenega nastajanja. Razstava ne želi vsiljevati dokončnih resnic, ampak prepušča interpretacijo obiskovalcem.

Ob vodstvih se obiskovalka ali obiskovalec vrne k vprašanju, kdo je avtor, kdo je izdelal ta dela, še sploh, če slikar ni sam izrisal vseh črk iz naslikanih časopisov, ki so del nekaterih slik. Sodelovali so družinski člani, ki so kasneje prav tako postali pomembne umetniške osebnosti; odpira se tudi umetnostnozgodovinski pogled. Razstava *Od blizu* pravzaprav demistificira – razgalja umetniško dejavnost kot nekaj pravzaprav vsakdanjega, vendar v pozitivnem pomenu otipljivosti, bližine. Umetniška dejavnost je v resnici strokovno zelo zahtevno, ustvarjalno delo, ki šele na koncu pripelje do rezultata, o katerem se morda kasneje učimo iz knjig. Pomembno je, da po ogledu razstave umetnino vidimo in razumemo bolje, saj se tako širše občinstvo za korak približa razmisleku, ki je potekal ob nastajanju tega, kar vidimo.

Seveda pa tudi gledalka ali gledalec, obiskovalka muzeja, njene navade in pričakovanja ..., tudi to prispeva k razumevanju umetnin. Muzej s svojimi hodniki in dvoranami lahko spreminja pomen umetnin – starogrške kipe kaže kot vrh civilizacije, vendar je ta vrh del pripovedi o imperialističnih osvajanjih in zgodovini, ki je polna nepravilnosti.

Smo v trenutku, ko se muzeji kritično ozirajo na svoje delo. Muzeji morajo biti danes na vključujoč način namenjeni vsem: mlajšim, starejšim, različnim družbenim skupinam, tudi tistim, ki

morda celo ne vidijo, in drugim ranljivim skupinam. Ali je smiselno hoditi v muzeje s slikami in kipi, če imaš težave z vidom? Odgovor je seveda odločen da, ravno ta odgovor pa uteleša razstava *Od blizu*. Jakopičevo delo lahko tipamo na več načinov, ovčice na sliki lahko primemo v roko kot skulpture v naravni velikosti – seveda merjeni glede na sliko. Kako pokazati vidno nekemu, ki ne vidi? Z obilico ustvarjalnosti.

Ustvarjalnost ni omejena na umetnost, uporablja se v znanosti, tudi v iskanju načinov predstavljanja umetniških eksponatov različnim občinstvom. Hkrati pa ustvarjalnost ni privilegij odraslih ljudi, njeni zasnutki segajo v otroško igrivo ustvarjalnost, ki je tako rekoč neomejena ... V svoji drugačnosti pa je tudi spodbuda za razmislek vsem nam, ki se ukvarjamo s svetom odraslih. Razstava otroških del v ateljeju *RES Od blizu*, kjer so predstavljena dela delavnic za otroke *Ajkčeve zgodbe: Ajkec z drobnogledom* in *V nedokončani zgodbi* dopolnjuje glavno razstavo. Nastala je na podlagi serije delavnic in je dokaz, da sporočila razstave *Od blizu* stopajo v dialog z živo ustvarjalnostjo mladih in še mlajših, ki bodo to današnjo izkušnjo s pridom uporabili v odraslem življenju.

Naj se na tem mestu zahvalim vsem sodelavkam in sodelavcem, predvsem pa vodjem projekta mag. Nadi Madžarac iz Moderne galerije, profesorici mag. Tamari Trček Pečak z Akademije za likovno umetnost in oblikovanje Univerze v Ljubljani ter mag. Mirti Pavić iz Muzeja sodobne umetnosti v Zagrebu.

Razumeti videno in začutiti umetniško delo

Tamara Trček Pečak, Nada Madžarac, Mirta Pavić

V zadnjih dveh desetletjih smo sodelavci in študentje Akademije za likovno umetnost in oblikovanje Univerze v Ljubljani (v nadaljevanju UL ALUO), drugih ljubljanskih fakultet in drugih muzejskih in raziskovalnih ustanov v sodelovanj z Moderno galerijo v Ljubljani poskušali likovno dediščino približati širši javnosti, vključno z ranljivimi skupinami. Na tem mestu želimo orisati načine, s katerimi smo obogatili razstavo *Od blizu* v Moderni galeriji. Ob iskanju najboljših načinov smo ugotovili, da teh ni oziroma da je najboljši način odprtost, ustvarjalnost in dopuščanje nenehnega prilagajanja – to pomeni prisotnost strokovnjaka in vodenje. Vse tipne iz zvočne pripomočke smo pripravili tako, da so uporabni za vse generacije in ne samo za ranljive skupine. Ni določeno, komu je kaj namenjeno. Vsak si lahko izbere tisto, kar začuti, da mu pomaga razumeti videno in začutiti umetniško delo.

Uvod

Oddelek za restavratorstvo UL ALUO si v povezavi z Moderno galerijo v Ljubljani z razstavnimi projekti že vrsto let prizadeva približati dediščino najširšemu krogu ljudi – vsem generacijam in tudi ranljivim skupinam. Pripravili smo več dogodkov, na katerih smo v sodelovanju z muzejskimi ustanovami (največkrat z MG+MSUM in tudi z NMS in NG)¹, zavodi (ZVKDS RC)² in študenti UL ALUO ter drugih članic ljubljanske univerze (NTF, FKKT, FF, PEF, AGRFT in AG)³ v okviru razstavnih in umetniško-raziskovalnih projektov pripravili gradiva, ki so bila namenjena razumevanju tako umetniških del kot konservatorsko-restavratorske stroke in posegov na umetninah. Najvidnejše razstave so bile: *Gabrijel Stupica pod drobnogledom* (MG 2014), *Marij Pregelj pod drobnogledom* (PKP, MG 2018), predstavitev projekta *Kaj vidimo z očmi, kaj vidimo s prsti?* (ŠIPK 2019), *Rihard Jakopič pod drobnogledom* in projekt *Začutiti umetnino* (ŠIPK, MG 2020)⁴.

Na vseh omenjenih razstavah je bilo omogočeno dotikanje za to pripravljenih študij detajlov posameznih faz nastajanja likovnih del z bogato teksturo in modelov konservatorsko-restavratorskih postopkov. To je bilo dobro sprejeto med širšo javnostjo vseh generacij, slepim in slabovidnim pa je ponudilo možnost, da so vsaj del predstavljenega lahko spoznali tudi oni.

Ker smo ljudje različni, si vsak na svoj način razlaga predstavljene vsebine, en način predstavljanja torej ni primeren za vse. Na razstavi zato nismo pri vseh umetniških delih uporabili enakih predstavitev, ampak smo poiskali način, ki se nam je zdel najprimernejši za izpostavitve ali razlago določene vsebine (Fotografiji 1, 2). K eni od slik smo dodali pomanjšan zemljevid oblik na izbrani sliki s teksturami, kopije detajla v olju in 3D tisku ter relief celotne slike in zmodeliran 3D detajl⁵ (Fotografije 3–5), k drugi magnetno igro, sestavljanko v pomanjšanem formatu, reliefni obris risbe detajla, teh-

¹ MG+MSUM (Moderna galerija + Muzej sodobne umetnosti), NMS (Narodni muzej Slovenije), NG (Narodna galerija v Ljubljani).

² ZVKDS RC (Zavod za varstvo kulturne dediščine, Restavratorski center).

³ NTF (Naravoslovno tehniška fakulteta), FKKT (Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo), FF (Filozofska fakulteta), PEF (Pedagoška fakulteta), AGRFT (Akademija za gledališče, radio, film in televizijo), AG (Akademija za glasbo).

⁴ Projekte PKP (Po kreativni poti do znanja) in ŠIPK (Študentski inovativni projekti za družbeno korist) sta sofinancirala Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada. Vodja projektov: prof. mag. Tamara Trček Pečak, sodelavke: mag. Nada Madžarac (MG), prof. dr. Irena Kralj Cigić (FKKT), prof. dr. Deja Muck (NTF). Razstavnimi projekti v MG so nastali s sofinanciranjem UL, ALUO, MK RS (Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije) in MG. Vodji projektov: mag. Nada Madžarac in prof. mag. Tamara Trček Pečak.

⁵ Rihard Jakopič, *Ovčice* (Pod brezami), 1913, olje na platnu, 97,5 × 60 cm, MG+MSUM Ljubljana.

2

3

4

5

Zaščititi ohranjeno
Protecting the preserved

Sprejeti zapuščino
Embracing heritage

Richard Jankovič, Studija moštvo mila
Study of a Milk Paste

Richard Jankovič, Pogled na grad / (View of the Castle)

Richard Jankovič, Pogled na grad / (View of the Castle)
1967, oil on canvas, 100 x 100 cm
Museum of Modern Art, New York

Richard Jankovič, Oskalo med galiji (Dolga galija)
The Old Lanting Pottery (Long Pottery)

6

nološki študiji detajla in animacijo⁶ (Fotografija 6). Pri delih sodobne umetnosti, ki vsebujejo tudi skulpture, smo za razstavo pripravili pomanjšane kopije le teh (Fotografije 7–9). Ker smo v pogovorih s slepimi obiskovalci spoznali, da to še vedno ni dovolj, saj samo dotik razkrije le delček tistega, kar umetniško delo sporoča, smo pripravili video-predstavitve z zvočnimi ali animiranimi zgodbami⁷ (Fotografija 10).

Kaj pomenijo posnetki in kaj pomeni živi govor? Posnetki ne morejo biti nadomestek, so pa lahko v pomoč pripovedovalcu ali še raje nekomu, ki z obiskovalci izvede tudi praktično delavnico. Razstavni projekt je zato vključeval tudi celo vrsto delavnic za odrasle in otroke, na katerih smo k vsem zgoraj naštetim prilagoditvam dodali še delo z materiali. Atelje, ki smo ga pripravili v ta namen, smo poimenovali *RES Od blizu*.

⁶ Gabrijel Stupica *Atelje*, 1979–1985; tempera in kolaž na platnu, 285 × 415 cm, Galerija Božidar Jakac v Kostanjevici na Krki.

⁷ Povezava na virtualni sprehod po razstavi je na koncu kataloga.

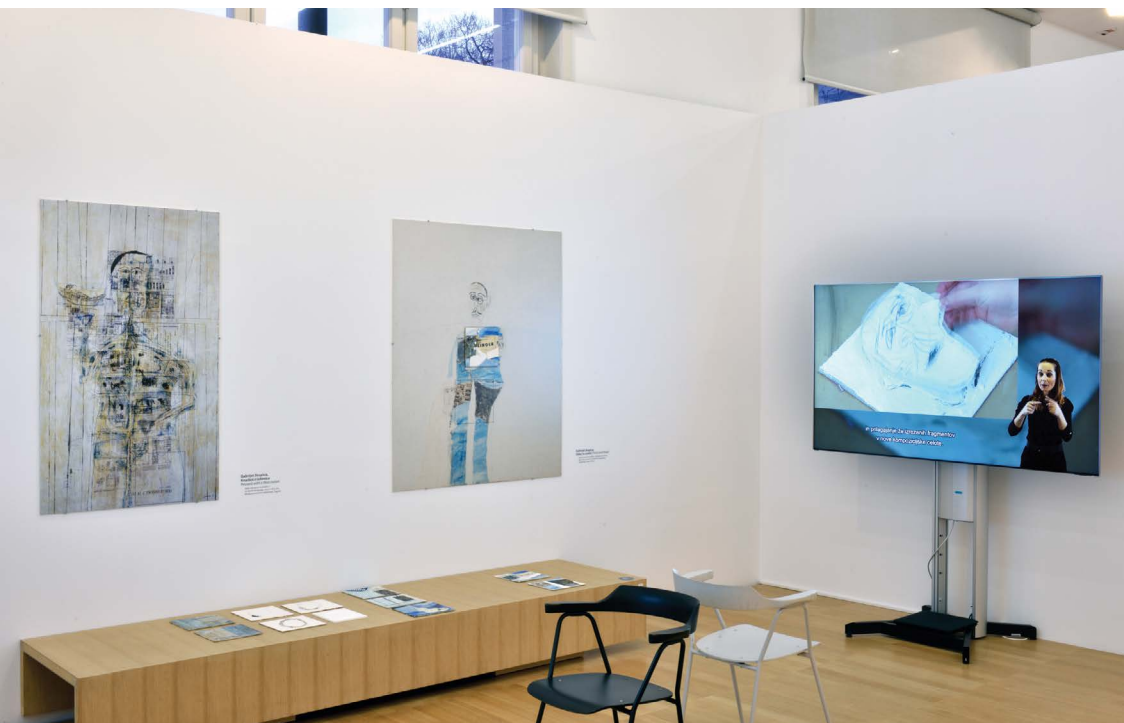
7

8

9

10

Razstava *Od blizu*

Ob iskanju pristopov za reševanje ranljivih umetnin velja doktrina, da je vsaka umetnina primer zase. Ob pripravah na razstavo *Od blizu* in ob pogovorih z obiskovalci na vodstvih po razstavi smo prepoznali podobnost pri iskanju najprimernejšega načina predstavitve nekega dela. Tudi tu se je treba prilagoditi vsakemu obiskovalcu posebej. To je še posebej pomembno, če govorimo o ranljivih skupinah. Ravno zato smo razstavo poskušali pripraviti tako, da smo predstavljeno lahko dopolnjevali, spreminjali in prilagajali skupinam ali celo posameznikom. Nismo si domišljali, da smo pripravili povsod vse, kar bi kdo želel, verjamemo pa, da je vsak lahko našel vsaj nekaj tudi zase.

Da bi bila pot po razstavi čim bolj razumljiva, smo v prvi prostor, takoj k vstopu na razstavo, namestili tipni in grafični zemljevid z oznakami, kje se nahajajo prilagoditve⁸. Dodali smo tudi zemljevid poti do ateljeja *RES Od blizu*, nadstropje nižje. Vsi zemljevidi, virtualna razstava z videi in animacijami, ki se vrtijo na razstavi, ter video posnetki in fotografije razstave so dostopni tudi na spletnih straneh *Moderne galerije*⁹.

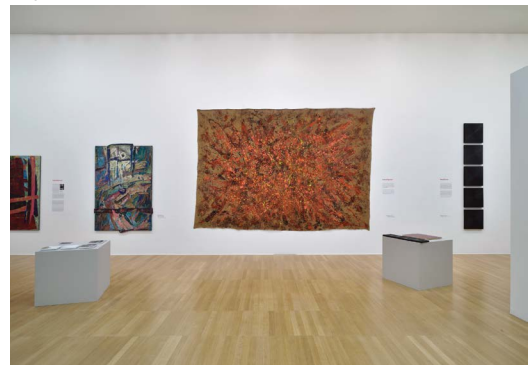
Konservatorsko-restavratorske predstavitve se marsikomu zdijo suhoparne in prenatrpane s podatki. Temu smo se na razstavi *Od blizu* želeli izogniti. Če smo želeli naše delo podati na zanimivejši način, je bila ključnega pomena možnost predstavitve naših dognanj in zvočnih in tipnih "pripomočkov" ob izvirnikih, za kar pa je odločilen klimatsko sprejemljiv in dovolj velik prostor. Moderna galerija to zagotavlja, poleg tega pa je večina izvirnih umetnin, razstavljenih na tej razstavi, del njenega fonda, kar je pomenilo minimalen stres za umetniška dela (Fotografije 11–15). Transport je bil potreben le za manjše število slik iz drugih galerij ali zasebnih zbirk in za dela sodobne umetnosti iz MSU Zagreb (Fotografije 16–20).

Umetniška dela so predstavljena po kronološkem zaporedju delovanja avtorjev umetnin. Pri vsakem sklopu umetniških del, ponekod pa tudi ob posameznih umetninah, smo prek empiričnega preizkušanja ali prek rezultatov raziskav izpostavili tehnološko ali konservatorsko-restavratorsko problematiko. Največ raziskav smo izvedli pri delih Gabrijela Stupice in nekaterih delih sodobne umetnosti. Da bi gledalci že takoj vedeli, kaj izpostavljamo, smo nad umetniška dela namestili nadnaslove, pri čemer smo stro-

⁸ Nekaj prilagoditev in označb je bilo dodanih na podlagi gradiv, pridobljenih na izobraževanju AccessCult, Dostopnost kulturne dediščine, Erasmus +, 2022/23.

⁹ Povezava do spletne strani je na koncu kataloga.

14

11

12

13

15

16

17

kovne izraze nadomestili z bolj poljudnimi in ob vhodu na steno natisnili "prevod" v strokovni jezik¹⁰.

Tipne in video ali animirane¹¹ predstavitve so bile razporejene po celotnem razstavišču. Daljši videi opisujejo tehnološke značilnosti izbranih avtorjev ali konservatorsko-restavratorske posege na njihovih delih, krajše video-animacije pa izpostavljajo nek konservatorsko-restavratorski ali etični problem. Na po prostoru razpostavljenih podstavkih¹² in klopica¹³ smo prikazali faze nastajanja umetnin (Fotografiji 21, 22), teksturo določenih detajlov z na razstavi predstavljenih umetniških del (Fotografiji 23, 24), pomanjšane kopije umetniških del (Fotografija 25) ali faze v konservatorsko-restavratorskih posegih (Fotografije 26–28). Tovrstni poudarki so bili v pomoč pri razumevanju predstavljenih vsebin, zemljevid pa je usmerjal gledalca po razstavišču, tudi če si je razstavo ogledoval sam (Fotografiji 29, 61).

Vse tipne in zvočne pripomočke smo pripravili tako, da so uporabni za vse generacije in tudi za ranljive skupine. Ostali bodo kot podpora pedagoškemu programu v ustanovi še po zaključku razstave *Od blizu*. Ni določeno, komu je kaj namenjeno. Vsak si lahko sam izbere tisto, kar začuti, da mu pomaga razumeti videno in začutiti umetniško delo.

25

26

27

10

Zaščititi ohranjeno – minimalno ali sploh ne posegati v umetnine

Sprejeti zapuščino – ohraniti kasneje dodane, neizvirne materiale

Odkriti neznano – raziskati in analizirati

Poiskati izboljšave – uvajati nove metode

Skriti dodano – dopolnjevati

Predvideti nepredvideno – upoštevati načela preventivne konservacije

Začutiti umetnino – dotakniti se študij in maket, slišati, videti predstavljeno ...

Razumeti »videno« – animacije, video, interaktivne predstavitve, delavnice ...

¹¹ Na razstavi je štirinajst video in animiranih predstavitev, dostopnih na virtualni razstavi na spletni strani MG.

¹² Podstavki so visoki 73 cm – po standardu za obiskovalce na invalidskih vozičkih.

¹³ Vse, kar je bilo namenjeno tipanju, smo označili z rokicami.

21, 22

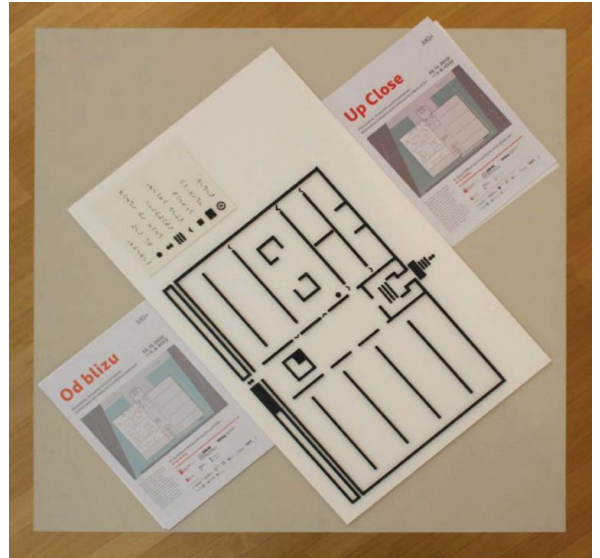

23, 24

28

29

Vodstva po razstavi *Od blizu* za odrasle in otroke

Mali koraki | Radovedni prstki

Dotikanje je posebno mamljivo predvsem za mlajše. Za vse radovedne prstke so bila enkrat mesečno organizirana vodstva po razstavi *Od blizu*, kjer je bilo umetniška dela mogoče spoznati z dotikanjem tehnoloških študij detajlov razstavljenih slik (Fotografija 30).

Vodstva po razstavi za odrasle, tudi ranljive skupine

Poleg klasičnih vodstev po razstavi, pri čemer smo izbrane vsebine prilagajali željam občinstva, smo pripravili pot skozi razstavo ob zvočnih točkah ter z igro ob sliki Gabrijela Stupice *Atelje*¹⁴ (Fotografije 31–34).

30

¹⁴ Gabrijel Stupica, *Atelje*, 1979–1985; tempera in kolaž na platnu, 285 × 415 cm, Galerija Božidar Jakac v Kostanjevici na Krki.

31-34

21

Program v ateljeju *RES Od blizu*

Komur ni bilo dovolj videti, slišati in otipati, kdor je želel tudi sam preizkusiti različne materiale in tehnike, se predati vonjavam umetniškega ateljeja ali pa si le malce odpočiti ob pogledu na domislice otrok, je lahko obiskal katero od dejavnosti v ateljeju *RES Od blizu*.

Ustvarjalna počivalnica

Otroci potrebujejo prostor, kjer se lahko umirijo – in ne samo otroci. V ta namen je bil pripravljen ustvarjalni kotiček v ateljeju. Ob oddaji *Ajkec pri restavracijah* so se starši in otroci lahko spočili in po navdihu ob ogledu razstave *Od blizu* morda kaj ustvarili še sami (Fotografija 35).

35

36

37

Ajkec z drobnogledom

Ena od delavnic, ki ima že 23 let pomembno vlogo pri približevanju dediščine otrokom, je delavnica z naslovom *Ajkec z drobnogledom*¹⁵, na katerih spoznavamo, kako nastajajo likovna dela, kaj jih ogroža, kako jih konserviramo-restavriramo in varujemo. Nanje v sodelovanju z Rotary Clubom Ljubljana že od leta 2008 vabimo tudi otroke iz Zavoda za gluhe in naglušne. V sklopu razstave smo pripravili dve enotedenski delavnici – eno že kot napoved razstave v poletju 2022 v prostorih UL ALUO, drugo v marcu 2023 v ateljeju RES *Od blizu*. Imeli smo 22 udeležencev, nastalo pa je 92 slik. Sproti smo jih obežali v atelje in 16. marca pripravili množično obiskano zaključno slovesnost in hkrati odprtje razstave otroških del. Dogodek je potekal v avditoriju, kjer je 50 glasbenikov *Mladinskega pihalnega orkestra II Glasbene šole Franca Šturma* pod vodstvom dirigenta Vida Pupisa izvedlo odličen glasbeni program. Na ta način smo združili ljubitelje glasbene in likovne umetnosti v dogodek, ki je povezal otroke obeh dejavnosti. Ker smo imeli med gosti tudi otroke iz Zavoda za gluhe in naglušne, ki so glasbo spremljali prek vibracij, na stenah pa občudovali in staršem lahko predstavili svoje likovne stvaritve, je njihovo veselje in navdušenje sporočalo, da je to prava pot za vključevanje in povezovanje različnih skupin najširše javnosti v ustvarjalno skupino otrok in odraslih, ki bo zavestno skrbela za dediščino (Fotografiji 36, 37).

¹⁵ Projekt *Ajkčeve likovne delavnice* je v letu 1999 zasnovala in ga vodi prof. mag. Tamara Trček Pečak. Delavnice so potekale v Narodni galeriji v Ljubljani do leta 2006. Od leta 2008 potekajo na UL ALUO pod skupnim naslovom *Ajkčeve nove zgodbe* s tematskimi podnaslovi. Pod naslovom *Ajkec z drobnogledom* se seznanjamo s tehnologijo nastajanja ter z varovanjem in reševanjem modernih in sodobnih slik.

V nedokončani zgodbi

Slika Gabrijela Stupice Atelje razkriva skrivnost umetnikovega ustvarjanja. Figurice, sestavljene iz rok, nog, teles in glavic iz tršega papirja so se vsak dan v različnih kombinacijah in položajih znašle na poslikanem ozadju slikarjevega "ateljeja". Dokler niso našle pravega mesta, so bile pripete z bucikami, na koncu pa jih je slikar prilepil z lepilnim trakom. Pa ne vseh. Nekaj jih ni našlo svojega dokončnega mesta – a v takem stanju jih je pustil slikar, zato jih na izvirniku puščamo tudi mi. Lahko pa v mislih ali na magnetnih igrich še naprej iščemo njihovo pravo mesto ali pa se s svojim ustvarjanjem poskušamo približati slikarjevemu načinu (Fotografije 38–41).

38–41

42-44

45, 46

Na dvournih delavnicah so otroci vseh starosti pod vodstvom mentorjev po navdihu slike Gabrijela Stupice *Atelje*¹⁶ ustvarjali lastne portrete in svojo zgodbo, ki je tako postala del naše skupne zgodbe. Otroci niso začutili samo umetnine, ampak tudi sebe. Ulegli so se na papir in drug drugemu naredili obris telesa, to obstrigli in poslikali (Fotografije 42-44).

Pravo presenečenje je bilo, ko so njihovi avtoportreti oživel in naselili stene ateljeja in zasedli še stene okoli garderobe. Tako so jih pričakali na odprtju njihove razstave in pozdravljali obiskovalce do konca razstavnega projekta (Fotografiji 45, 46).

¹⁶ Gabrijel Stupica *Atelje*, 1979-1985; tempera in kolaž na platnu, 285 x 415 cm, Galerija Božidar Jakac v Kostanjevici na Krki.

Do meja dopustnega

Obiskovalci vseh starosti, ki radi ustvarjajo ali so želeli preizkusiti različne materiale in tehnike, so na delavnici, ki je sledila krajšemu vodstvu po razstavi, spoznavali različne materiale in možnosti uresničevanja lastnih zamisli (Fotografiji 47, 48).

Utrinki iz konservatorsko-restavratorske delavnice

Delo konservatorjev-restavratorjev se največkrat dogaja za zaprtimi vrati. Tokrat smo jih za nekaj trenutkov odprli. Konservatorji-restavratorji so v ateljeju in avditoriju gostovali z demonstracijami različnih konservatorsko-restavratorskih postopkov ter s predavanjem in delavnico o preventivni konservaciji papirnega gradiva in fotografij (Fotografije 49, 50).

47, 48

49

Zaključek

Eden od ciljev projekta je bil ponuditi obiskovalcem informacije, ki so strokovnjakom sicer dostopne in jasne, a jih vsak ne razume. Tako smo želeli izboljšati stik z obiskovalci vseh generacij in tudi z ranljivimi skupinami.

Tehnološke študije, ki so bile sprva namenjene raziskovanju tehnologije nastajanja umetnin vseh izbranih umetnikov, so se zaradi različnih materialov in teksture ter gradnje detajlov umetnin izkazale za nadvse uporaben pripomoček za prikaz vsega naštetega obiskovalcem. Precej študij smo zato kasneje izdelali prav v ta namen. Hkrati smo želeli javnosti predstaviti konservatorsko-restavratorske postopke, ki smo jih prikazali v obliki študij ali maket. Izkazalo se je, da s tem odpiramo vrata najrazličnejšim skupinam obiskovalcev, vključno s slepimi in slabovidnimi, ki še posebej konservatorsko-restavratorskih vsebin skoraj gotovo še niso mogli kje drugje spoznati na tak način.

50

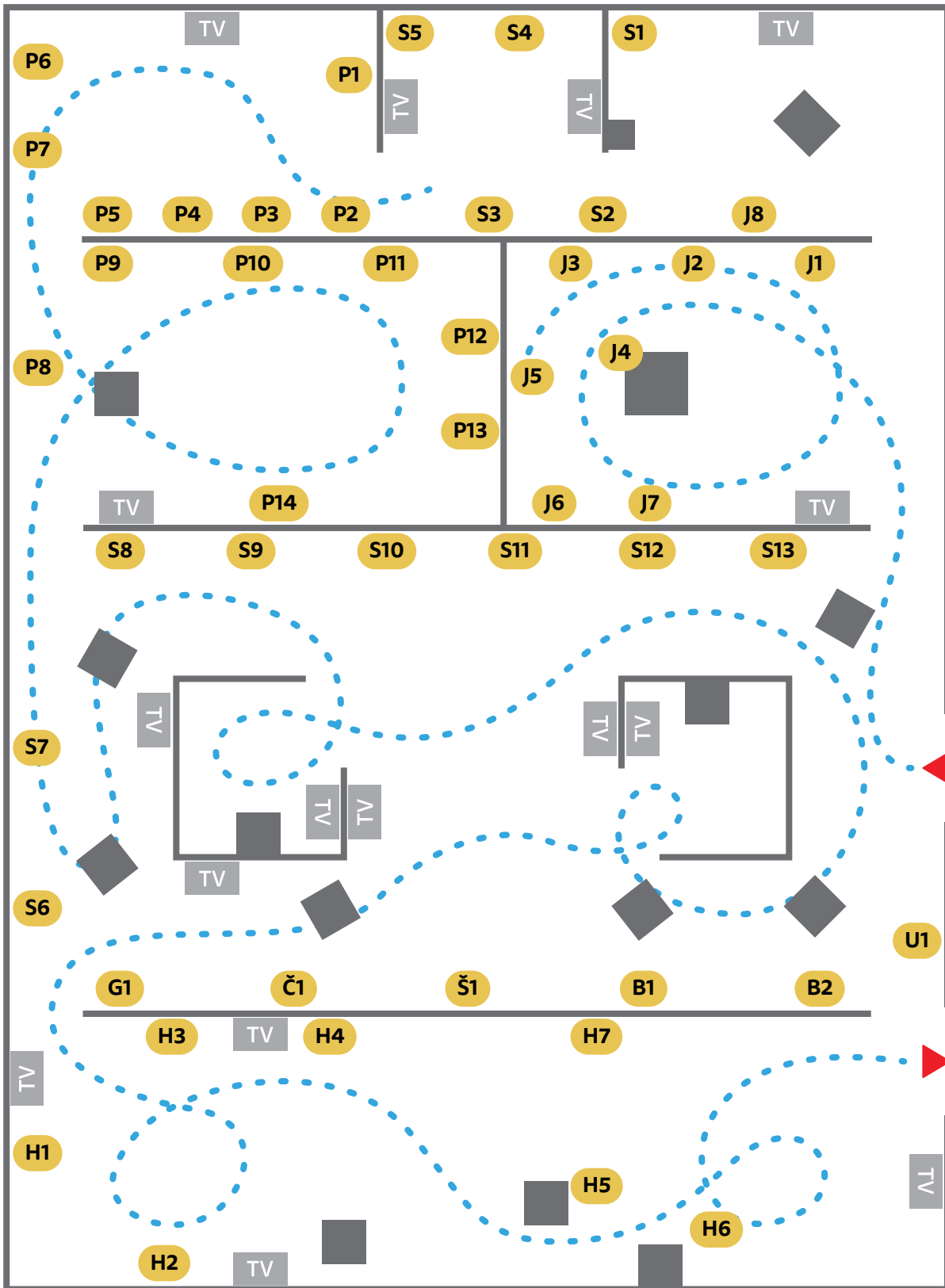

Shema postavitve razstave s seznamom razstavljenih del

Tloris z oznakami lokacij slik

Dela Riharda Jakopiča

J1

Rihard Jakopič, *Dekle med gabri (Med gabri)*, 1916, olje na platnu, 128,5 × 99,5 cm, Moderna galerija, Ljubljana

J2

Rihard Jakopič, *Pogled na grad I*, 1924, olje na platnu, 62 × 73 cm, Moderna galerija, Ljubljana

J3

Rihard Jakopič, *Študija moškega akta*, olje na platnu, 85,5 × 70,5 cm, brez sign. in dat., Moderna galerija, Ljubljana

J4

Rihard Jakopič, *Počitek, 1913*, olje na platnu, 49 × 39,5 cm, brez sign. in dat., Moderna galerija, Ljubljana

J5

Rihard Jakopič, *Obupanec (Izgubljena duša)*, okoli 1900–1902, olje na platnu, 159,3 × 87 cm, Moderna galerija, Ljubljana

J6

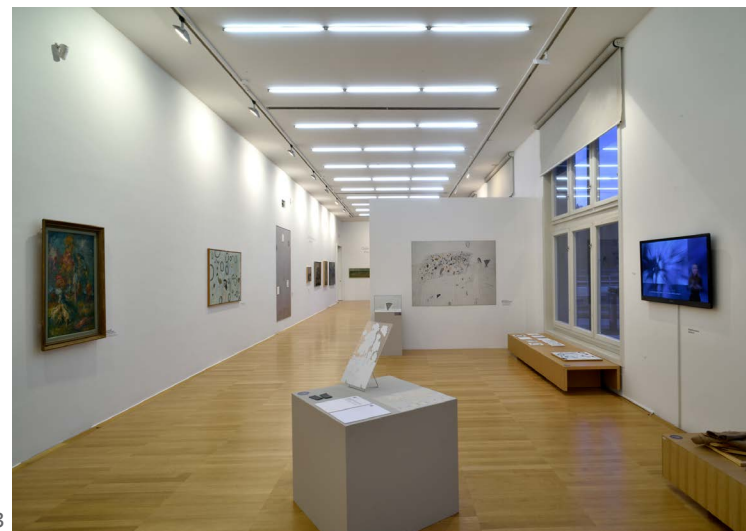
Rihard Jakopič, *Dekle s cvetjem*, olje na juti, 81 × 72,5 cm, brez sign. in dat., Moderna galerija, Ljubljana

J7

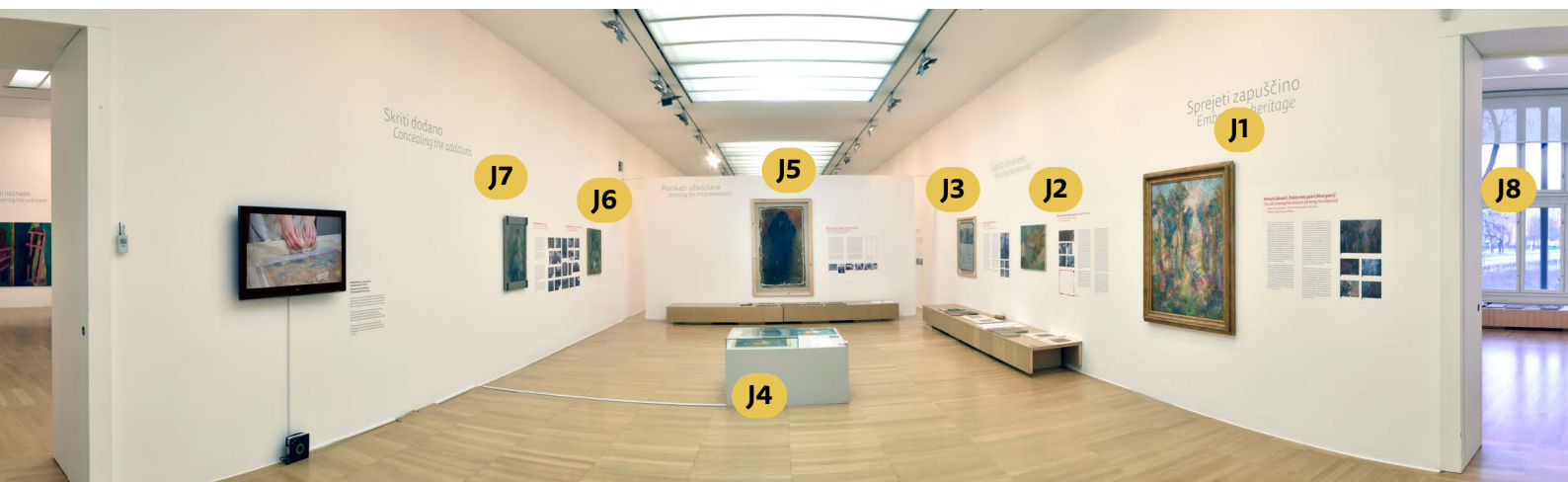
Rihard Jakopič, *Žena*, 1948, olje na platnu, 74 × 50,3 cm, brez sign., Moderna galerija, Ljubljana

J8

Rihard Jakopič, *Ovčice (Pod brezami)*, 1913, olje na platnu, 97,5 × 60 cm, Moderna galerija, Ljubljana

53

52

Dela Gabrijela Stupice

S1

Gabrijel Stupica, *Deklica pri mizi z igrčkami*, ok./c. 1967, tempera na platnu, 128 × 168 cm, Mestna občina Velenje – Javni zavod Galerija Velenje, Velenje (reprodukcija)

S2

Gabrijel Stupica, *Flora*, 1958, tempera na platnu, 93 × 138 cm, Moderna galerija, Ljubljana

S3

Gabrijel Stupica, *Zmagoslavje Flore*, 1965, tempera, kolaž na platnu, 249,5 × 146,5 cm, Moderna galerija, Ljubljana (reprodukcija, izviren je na stalni postavitvi)

S4

Gabrijel Stupica, *Slikar in model*, 1965, tempera na platnu, 134 × 108 cm, Muzej moderne in sodobne umetnosti, Reka (reprodukcija)

S5

Gabrijel Stupica, *Kmetica z lubenico*, 1959, tempera na platnu, 127,5 × 76,2 cm, Muzej sodobne umetnosti, Zagreb (reprodukcija)

S6

Gabrijel Stupica, *Atelje*, 1962, tempera na platnu, 120 × 170 cm, Moderna galerija, Ljubljana

S7

Gabrijel Stupica, *Deklica s pajčolanom*, 1961, tempera na platnu, 151 × 109 cm, Moderna galerija, Ljubljana

S8

Gabrijel Stupica, *Flora*, 1962, tempera, kolaž na platnu, 72,5 × 102 cm, Umetniška zbirka NLB, Ljubljana

S9

Gabrijel Stupica, *Deklica s šopkom*, 1959, tempera na platnu, 128 × 117 cm, zasebna last, Ljubljana

S10

Gabrijel Stupica, *Avtoportret*, 1974, tempera, kolaž na platnu, 160,5 × 99,2 cm, Moderna galerija, Ljubljana

S11

Gabrijel Stupica, *Atelje*, 1979–1985 (nedokončana), tempera, kolaž na platnu, 285 × 415 cm, Galerija Božidar Jakac, Kostanjevica na Krki

S12

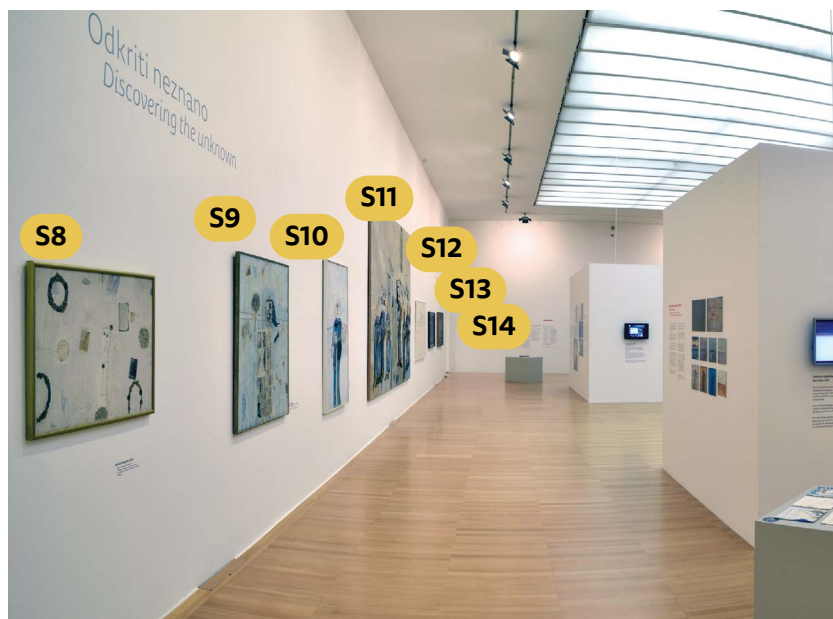
Gabrijel Stupica, *Deklica pri mizi z igrčkami*, 1967, tempera, kolaž na vezani plošči, 128,5 × 168,7 cm, Moderna galerija, Ljubljana

S13

Gabrijel Stupica, *Deklica pri mizi z igrčkami*, 1956, tempera, olje na platnu, 74,5 × 118 cm, Moderna galerija, Ljubljana

S14

Gabrijel Stupica, *Miza z igrčkami*, 1954, olje na platnu, 96 × 145 cm, Moderna galerija, Ljubljana

54

55

56

57

Gabrijel Stupica

Gabrijel Stupica (1913-1990) je bil rojen v Dražgošah. Akademijo likovnih umetnosti je tako kot Marij Pregel obiskoval v Zagrebu, kjer je tudi diplomiral. Po diplomji je v Zagrebu še nekaj časa sodeloval s profesorjem in tabnologom Radiujem Hudoklinom. Leta 1946 se je preselil v Ljubljano in postal redni profesor na Akademiji upodabljajočih umetnosti, danes Akademiji za likovno umetnost in oblikovanje, kjer je poučeval do leta 1977.

Oso stoti obletnici rojstva slikarja Gabrijela Stupice je Oddelek za konserviranje-restavriranje Moderne galerije pregledal, popisal in kovnih slik je zahtevalo poglobljeno raziskovalno delo.

Obstajajo bili vzorci in narišane preskave presekov slikovnih površinskih in ultravijolični in infrardeči svetlobi. Gabrijel Stupica je svoje slike obdelovalno lahke, premišljeno in je nenehno iskal meje še mogočega. Oni ki jih je modeliral, strgal, graviral, porisal ali poslikal, kaj kmalu kamor koli, svinčniki in drugi materiali, ustvarjal je teksture s katerimi. In skromnosti je videl v kraljevi predmeti ... Ena od njegovih slik: mašinska strela s preseki ...

Gabrijel Stupica je bil rojen v Dražgošah. Akademijo likovnih umetnosti je tako kot Marij Pregel obiskoval v Zagrebu, kjer je tudi diplomiral. Po diplomji je v Zagrebu še nekaj časa sodeloval s profesorjem in tabnologom Radiujem Hudoklinom. Leta 1946 se je preselil v Ljubljano in postal redni profesor na Akademiji upodabljajočih umetnosti, danes Akademiji za likovno umetnost in oblikovanje, kjer je poučeval do leta 1977.

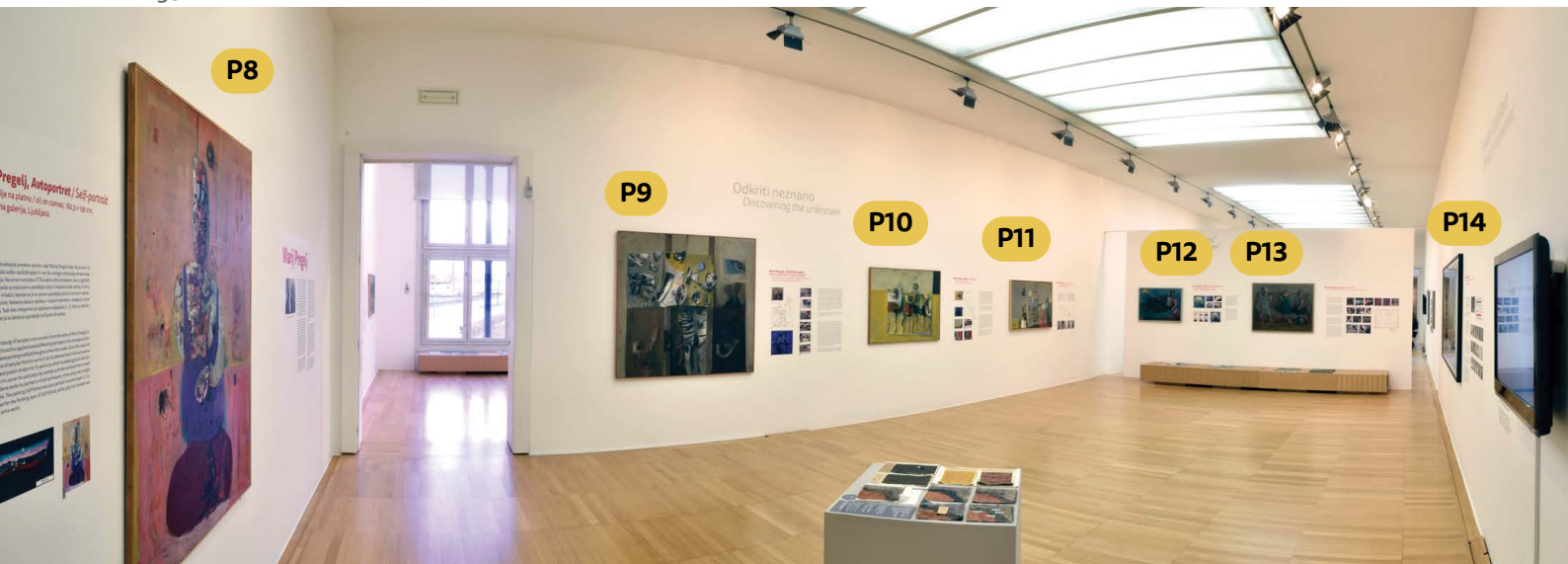
Obstajajo bili vzorci in narišane preskave presekov slikovnih površinskih in ultravijolični in infrardeči svetlobi. Gabrijel Stupica je svoje slike obdelovalno lahke, premišljeno in je nenehno iskal meje še mogočega. Oni ki jih je modeliral, strgal, graviral, porisal ali poslikal, kaj kmalu kamor koli, svinčniki in drugi materiali, ustvarjal je teksture s katerimi. In skromnosti je videl v kraljevi predmeti ... Ena od njegovih slik: mašinska strela s preseki ...

For the exhibition more than 150 of Stupica's works were examined in-depth research. Cross-sections of Stupica's paintings and ultravioletly, with a great variety of its of

57

58

Dela Marija Preglja

P1

Marij Pregelj, Pompejansko omizje, 1962 mešane tehnike na platnu, 130 × 162,5 cm, Moderna galerija, Ljubljana (reprodukcija, izvirnik je na stalni postavitvi)

P2

Marij Pregelj, Kompozicija, 1964 mešane tehnike na platnu, 63,5 × 49,7 cm, Moderna galerija, Ljubljana

P3

Marij Pregelj, Ljudje v somraku, 1963, mešane tehnike na platnu, 89,5 × 115,5 cm, Moderna galerija, Ljubljana

P4

Marij Pregelj, Ura, 1964, mešane tehnike na platnu, 99,5 × 80,5 cm, Moderna galerija, Ljubljana

P5

Marij Pregelj, Perice, 1958, olje na platnu, 103 × 145,4 cm, Moderna galerija, Ljubljana

P6

Marij Pregelj, Trnovski vrtovi, 1948, olje na platnu, 66,3 × 92 cm, Moderna galerija, Ljubljana

P7

Marij Pregelj, Ajda, 1948, olje na platnu, 50 × 112 cm, Moderna galerija, Ljubljana

P8

Marij Pregelj, Avtoportret, 1966, olje na platnu, 162,3 × 130 cm, Moderna galerija, Ljubljana

P9

Marij Pregelj, Taboriščni triptih, 1964, mešane tehnike na platnu, 149 × 320 cm, Moderna galerija, Ljubljana

P10

Marij Pregelj, Balkon, 1964, olje na platnu, 97 × 130 cm, Moderna galerija, Ljubljana

P11

Marij Pregelj, Figure, 1965, mešane tehnike na platnu, 79,5 × 121,5 cm, Moderna galerija, Ljubljana

P12

Marij Pregelj, Ležeča, 1953/54, olje na platnu, 64,5 × 92 cm, Moderna galerija, Ljubljana

P13

Marij Pregelj, Tri maske, 1952, olje na platnu, 88,5 × 116,5 cm, Moderna galerija, Ljubljana

P14

Marij Pregelj, Omizje, brez datacije, mešane tehnike na papirju, 121 × 288 cm, Moderna galerija, Ljubljana

Delo Andraža Šalamuna

A1

Andraž Šalamun, *Brez naslova*, 1980, akril na platnu, 294 × 453 cm, Moderna galerija, Ljubljana

Deli Emerika Bernarda

B1

Emerik Bernard, *Kapela - testo - telo II*, 1982, akril na platnu, 217 × 150,5 cm, Moderna galerija, Ljubljana

B2

Emerik Bernard, *Stol iz Avignona*, 2001, akril na platnu, 180 × 360 cm, Moderna galerija, Ljubljana

Delo Milene Usenik

U1

Milena Usenik, *Valovanje IV*, 1976, akril na platnu, 120,5 × 180,5 cm, Moderna galerija, Ljubljana

Delo Sandija Červeka

Č1

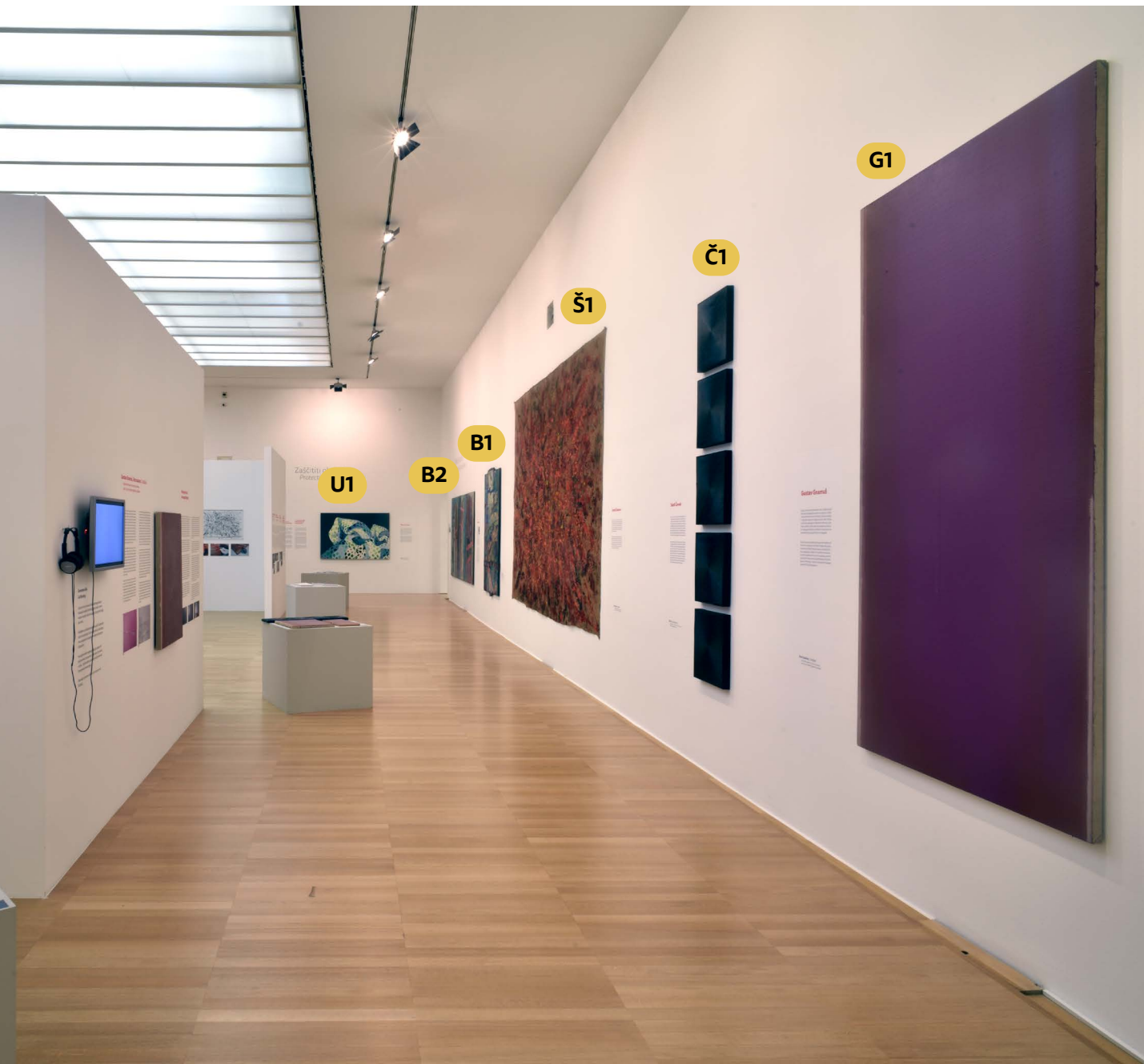
Sandi Červek, *Slike 1-5*, olje na platnu, 45 × 45 cm (× 5), Moderna galerija, Ljubljana

Delo Gustava Gnamuša

G1

Gustav Gnamuš, *Brez naslova*, 1979, akril na platnu, 250 × 130 cm, Moderna galerija, Ljubljana

Dela sodobne hrvaške umetnosti

H1

Boris Bučan: Zagrebški simfoniki RTZ: Glasbeni doživljaji, 11. abonmajski koncert, sezona 1989/90, 1990, papir, sitotisk, 198 × 192 cm

Glorija (R. Marinković), 1970, papir, sitotisk, celota 136 × 98 cm

H2

Marija Ujević Galetović, Tarča I, 1981, poliester, barva, Muzej sodobne umetnosti, Zagreb

H3

Vasko Lipovac, Predlogi prostoru – Split 3, maketa za skulpturo, 1974, les, barva, 83 (v) × 18 cm (š) × 18 cm (d)

H4

Vasko Lipovac, Reliefi iz Cavtata, v začetku 70-ih, zasebna last, 58,3 × 32,1 × 6,3 cm (gospa), 62,2 × 32,5 × 6,9 cm (mornarji)

H5

Dragoljub Raša Todosijević, Pribiti kruh, 1974, kruh, žebli, les, Muzej sodobne umetnosti, Zagreb

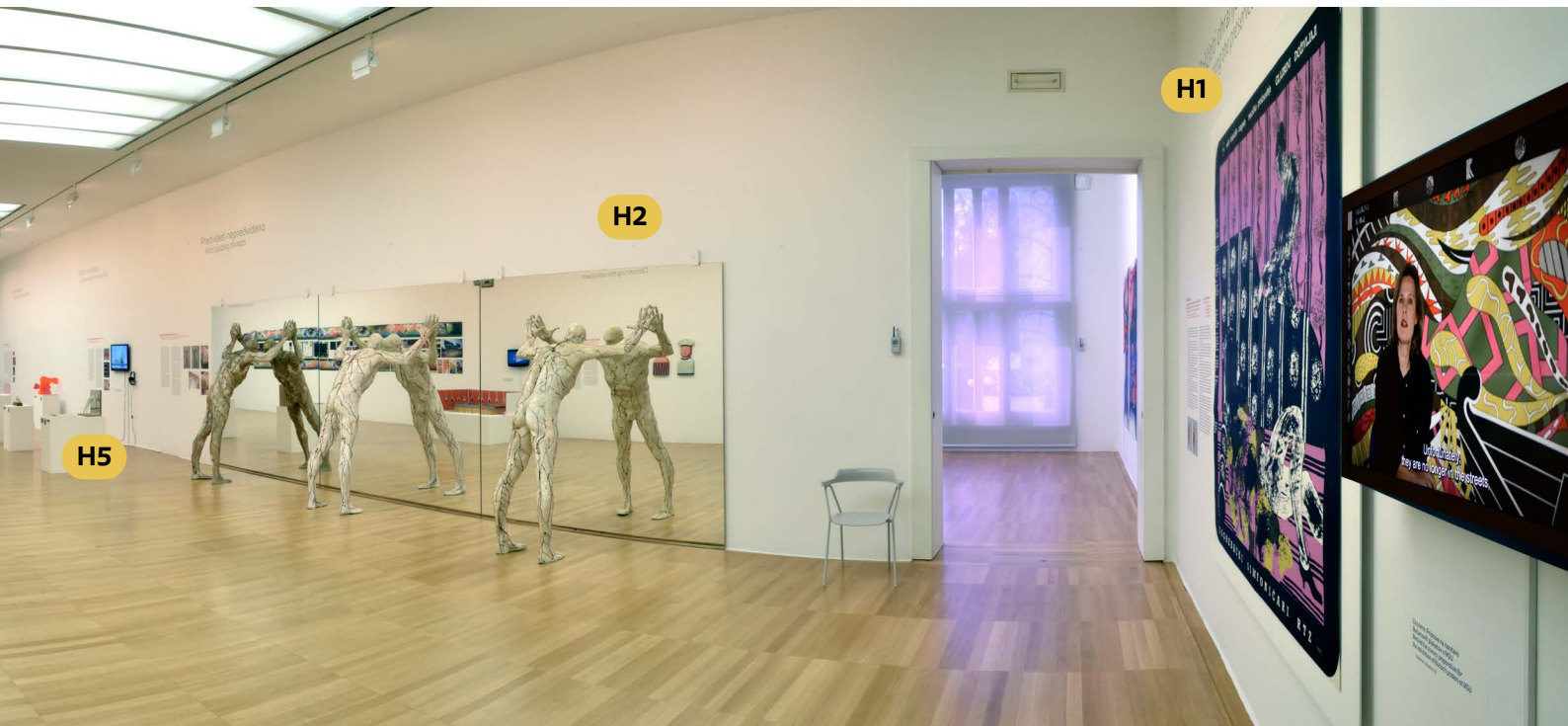
H6

Ljerka Šibenik, Dimetrodon, 1968, iverna plošča, akril, 121 × 144 × 2,1 cm, Muzej sodobne umetnosti, Zagreb

H7

OKO, Open My Eyes That I May See, 2015, mural, akrilna stenska barva /akril v spreju, 8500 × 240 cm, Muzej sodobne umetnosti, Zagreb

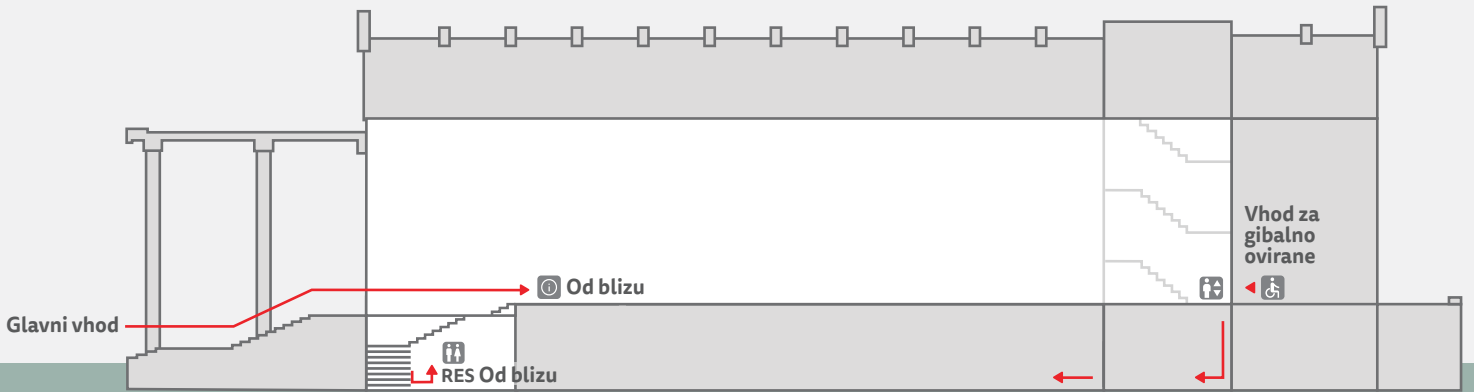

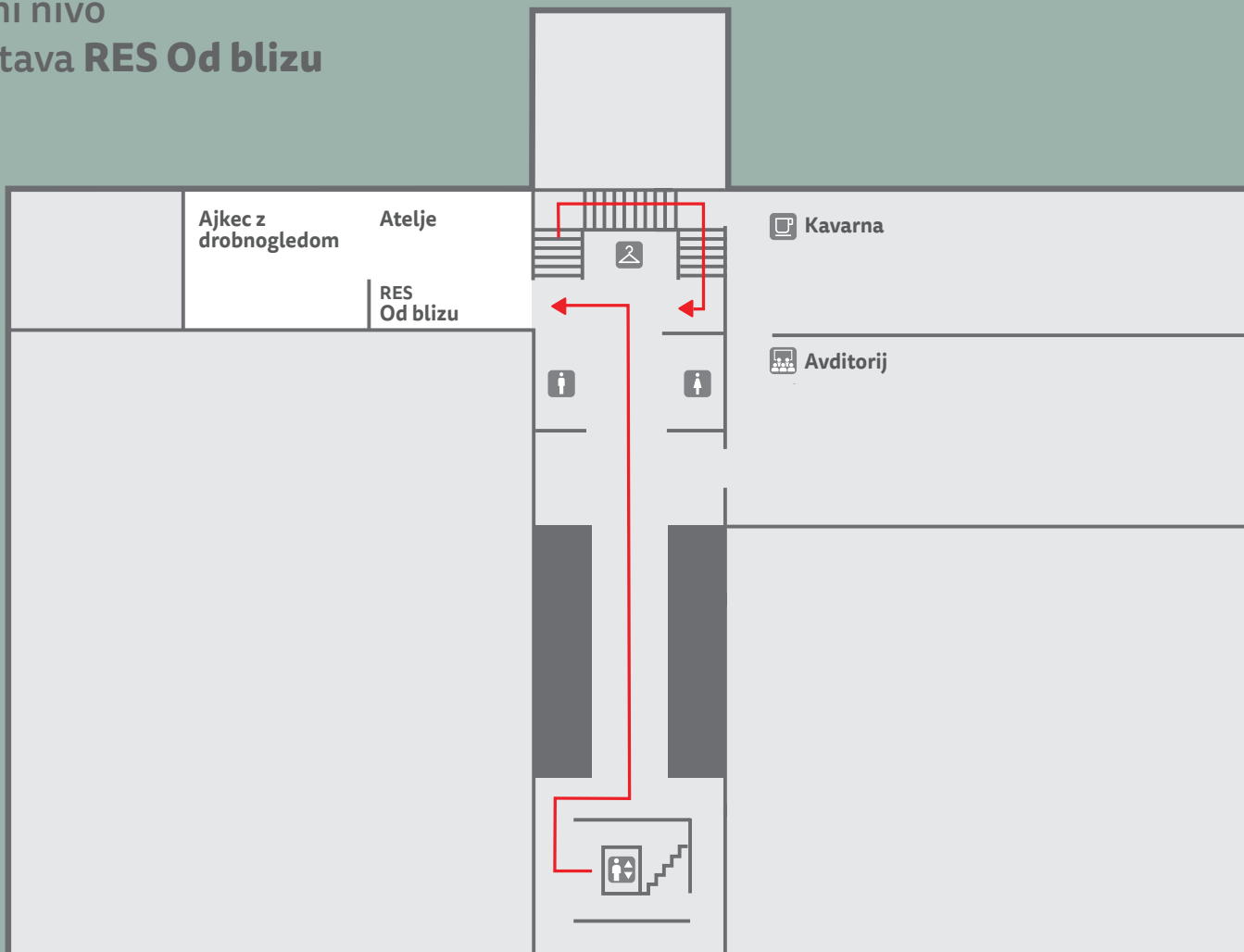

Shematični prikaz poti po razstavi *Od blizu* in poti do ateljeja *RES Od blizu* z označbo veččutnih točk

Stranski prerez Moderne galerije

Kletni nivo Razstava RES Od blizu

ZNAKOVNI JEZIK

IZPIS V BRAJICI

TOALETA

AVDITORIJ

GARDEROBA

DOVOLJEN DOTIK

DVIGALO

KAVARNA

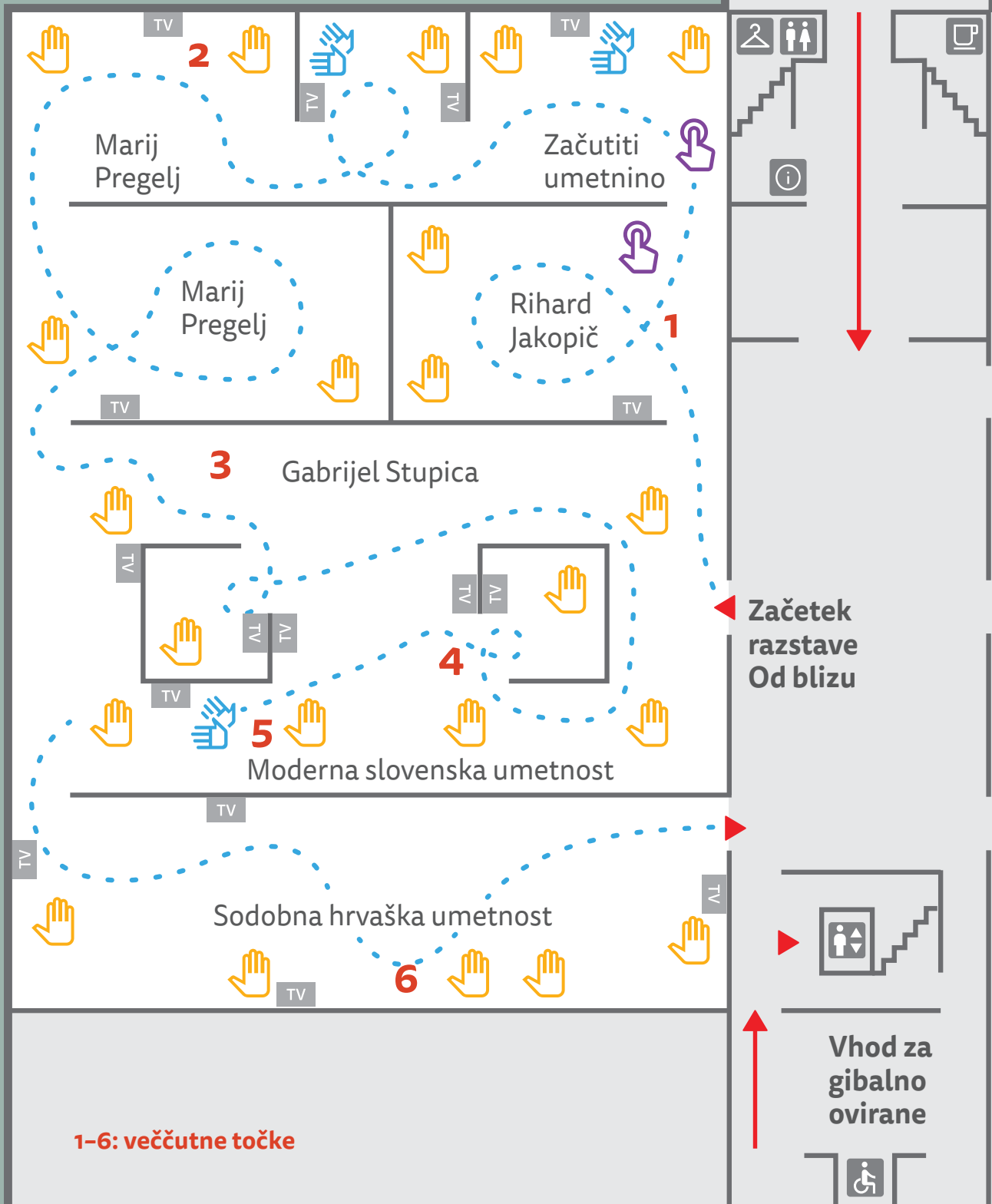

INFORMACIJE

VHOD ZA GIBALNO OVIRANE

Pritličje
Razstava **Od blizu**

Veččutne točke na razstavi *Od blizu*

(Izbor del za zvočno pot po razstavi)

Razstava *Od blizu* je večplastna predstavitev slikarsko-tehnoloških in konservatorsko-restavratorskih vsebin, pri čemer se te prepletajo z rezultati naravoslovnih raziskav in tudi z dilemami, povezanimi s preventivno konservacijo in etičnimi vprašanji pri (ne)poseganju v umetniška dela. Kot se delo konservatorjev-restavratorjev nikoli ne konča, se tudi izboljšave na področju predstavljanja tako zahtevnih vsebin ves čas nadgrajujejo. Ker na račun lažjega razumevanja predstavljenega nismo želeli izpustiti vseh pomembnih, a morda za nestrokovno javnost zahtevnejših podatkov, bo našo predstavitev na razstavi in v katalogu dopolnila še znanstvena monografija.

Na tem mestu pa razkrivamo zgodbe, ki so se izvile iz večletnega raziskovalnega dela in so se zdele dovolj zanimive in pomembne, da smo jih želeli predati širši javnosti na razumljiv način.

1

Slikarstvo Riharda Jakopiča

Rihard Jakopič, rojen leta 1869, je izjemna osebnost slovenske umetnosti, ki je s svojim delovanjem ključno vplival na izoblikovanje slovenskega modernega slikarstva ter neposredno posegel v slovensko umetnostno kulturo.

Med letoma 1900 in 1924, ko so razstavljenе slike nastale, je uporabljal nosilce iz redkega grobega platna ali jute, jih le rahlo klejal, ni uporabljal kredno-klejne podloge, oljne barve pa je nanašal zelo pastozno. Želja po grobi teksturi redko tkanega platna in po učinkih tega platna na mestih brez slikovnih plasti je bila pri veliko njegovih delih razlog za skromno predpripravo nosilcev za slikanje. S kombinacijo skromne priprave nosilcev in debelih, spontanih nanosov barvnih plasti je po eni strani dosegel želeni učinek, po drugi pa je to pripomoglo k slabši povezavi med nosilcem in slikovnimi plastmi. Pri večini njegovih slik smo zato priča pokanju in odstopanju predvsem pastoznih barvnih plasti.

Ker so se tovrstne poškodbe pokazale že zelo zgodaj, je v zgodovini Jakopičevih slik že zelo zgodaj prišlo do konservatorsko-restavratorskih posegov. Postopka, s katerima so v preteklosti želeli zaustaviti odpadanje poslikave, sta bila utrjevanje in podlepljanje.

Začutiti umetnino – ob sliki Riharda Jakopiča *Ovčice*

Preden se srečamo z vprašanji konserviranja-restavriranja, si moramo razjasniti osnovne pojme o zgradbi slike na platnu. To lahko prikažemo s pomočjo maket, na katerih so prikazane faze dela.

V primeru obiskovalcev s slepoto ali slabovidnostjo pa moramo najti način, kako poleg materialne zgradbe predstaviti tudi kompozicijo umetniškega dela, umetnikovo sporočilo in vzdušje, ki ga izžareva. Skeniranje večje slike z otipom je precej kompleksna zadeva, ki zahteva postopno sidranje informacij v možganih. Modeli umetnine so zato pripravljene v več nivojih – najprej kot pomanjšan shematski prikaz oblik celote s poimenovanjem pomembnejših oblik v brajici, šele za tem relief celote in zmodelirane ovčice, isti detajl v olju ter izveden v 3D tisku. Pripoved zgodbe lahko

videči obiskovalci spremljajo na videoposnetku opremljenim z znakovnim jezikom in podnapisi, slepim in slabovidnim pa zgoraj omenjene pripomočke ob pripovedi podajamo v tipanje v želji, da bi umetnino doželi večplastno.

PRIPOMOČKI (Fotografije 3–5, 21, 64 in 65)

**Video zgodba z znakovnim jezikom,
podnapisi in z razlago dogajanja¹⁷.
Interpretacija slike *Ovčice v besedi in glasbi*
v živo in na posnetku.**

- Tipne makete:
- Nenapeto platno
- Razstavljen podokvir
- Napeto platno na podokvirju
- Premaz platna s klejem
- Poslikava detajla ovčic v olju
- 3D tisk detajla ovčic
- Tipni maketi pomanjšane kompozicije s teksturo in brajico
- Relief v mavcu v naravni velikosti
- Zmodeliran detajl ovčic s pastirico
- Reliefni podpis umetnika

Podlepljanje in utrjevanje impresionističnih slik – ob slikah Riharda Jakopiča *Počitek*, *Pogled na grad in Obupanec*

V prvi polovici prejšnjega stoletja so slike na platnu podlepljali s škrobnim lepilom. Ta način je bil precej zahteven in ga je sredi prejšnjega stoletja izpodrinila metoda podlepljanja ali utrjevanja slik s smolno-voščeno maso. Po več desetletjih se je izkazalo, da ta material povzroča najprej temnenje platna, kasneje pa razkroj vlaken. Pri slikah, pri katerih platno ni povsem prekrito z barvo, temne lise platna motijo dožemanje naslikanega (Slika *Počitek*).

Pritisk in vročina, ki sta potrebna za izvedbo postopka, še posebej pri slikah z debelimi barvnimi nanosi, te nanose sploščita in povzročita nepopravljive in estetsko moteče spremembe na površini (Slika *Pogled na grad*).

Ker vemo, da nekateri materiali za utrjevanje in podlepljanje platnenih nosilcev slik, uporabljeni v preteklosti, kvarno delujejo na videz in obstoj umetnin, danes izbiramo take, ki čim manj

¹⁷ Povezava na virtualni sprehod po razstavi z vsemi videi je dostopna na koncu kataloga.

spreminjajo izvirne materiale in jih je ob morebitnih ponovnih posegih mogoče v čim večji meri odstraniti (Slika *Obupanec*).

PRIPOMOČKI (Fotografije 1, 2, 62, 63)

Videoanimacija (brez zvoka)

**Interpretacija slike *Počitek v besedi*
in glasbi v živo in na posnetku.**

Tipne makete:

- Premaz platna s klejem
- Podlepljanje platna s škrobno-klejnim lepilom
- Podlepljanje platna s smolno-voščeno maso
- Novejši načini podlepljanja platna
- Tračno podlepljanje
- Razlika med predeli z naneseo barvo in s predeli, kjer je videti platno

2 Slikarstvo Marija Preglja

Marij Pregelj sodi med predstavnike slovenske moderne. Rojen je bil v Kranju leta 1913. Izobraževal se je na zagrebški Akademiji, kjer je diplomiral leta 1936. Po izbruhu vojne je preživel ujetništvo v nemškem, nato pa še v italijanskem taborišču. Izkušnja ga je močno zaznamovala. V svojem slikarstvu se je pogosto vračal k motivom človeške krutosti in trpljenja. Po vojni je nekaj let poučeval na Obrtni šoli v Ljubljani, leta 1948 pa je postal docent za slikarstvo na Akademiji za likovno umetnost in tam poučeval do smrti leta 1967. Značilnosti Pregljevega slikarstva so močan simbolizem podob, premišljena, trdna kompozicija in posebna kombinacija figuralike in abstrakcije.

Za boljše razumevanje materialne plati slikarstva Marija Preglja smo pred konservatorsko-restavratorskimi posegi izvedli naravo-slovne preiskave njegovih del. Z ramansko spektroskopijo smo na preiskovanih vzorcih našli tradicionalne anorganske pigmente (titanovo belo, svinčevo rumeno, svinčevo rdečo, cinkovo belo, ogljikovo črno, cinober rdečo, emeraldno zeleno, kromovo rumeno, ultramarin modro, baritno belo, kromoksidno zeleno in nesintetični organski pigment karmin rdečo). Od modernih sintetičnih pigmentov je uporabljal železooksidno rdečo, sintetično oker rumeno, prusko modro, ftalocianinsko modro in ftalocianinsko zeleno.

FTIR spektroskopija je pokazala, da je v svojih zgodnjih delih uporabljal beljakovine (klej ali jajčno vezivo) ter olje z dodatki mavca, krede in barijevega sulfata. Kasneje je namesto olja uporabljal sintetična veziva, dodajal pa je tudi kaolinit.

Rezultati preiskav nas niso presenečali, saj se je Pregelj v veliki meri držal ustaljenih tehnoloških pravil, zato so bile njegove slike večinoma v dobrem stanju. Poseben zalogaj je pomenila precej poškodovana slika na papirnem nosilcu *Omizje*, ki je bila po zahtevnem konservatorsko-restavratorskem posegu tu prvič predstavljena.

Tehnološke študije, ki smo jih pripravili, osvetljujejo način gradnje njegovih slik in nekaj primerov uporabe "neslikarskih" materialov, kot sta vrvica in pesek.

PRIPOMOČKI (Fotografija 22)

Video z znakovnim jezikom in podnapisi.

Interpretacija slike *Pompejansko omizje* v besedi in glasbi v živo in na posnetku.

Tipne makete:

- Faze gradnje izbranih Pregljevih slik v olju
- Prikaz teksture na Pregljevih slikah, izvedenih v akrilni tehniki z dodatki drugih materialov (kamenčkov, vrvica)
- Primeri utrjevanja papirnega nosilca

3 Slikarstvo Gabrijela Stupice – preizkušanje meja dopustnega

Gabrijel Stupica je bil rojen leta 1913 v Dražgošah. Akademijo likovnih umetnosti je tako kot Marij Pregelj obiskoval v Zagrebu, kjer je tudi diplomiral. Po diplomi je v Zagrebu še nekaj časa sodeloval s profesorjem in tehnologom Radivojem Hudoklinom. Leta 1946 se je preselil v Ljubljano in postal redni profesor na Akademiji upodablajočih umetnosti, danes Akademiji za likovno umetnost in oblikovanje, kjer je poučeval do leta 1977.

Gabrijel Stupica je svoje slike gradil počasi, premišljeno in je nenehno iskal meje še dopustnega. Občudujemo lahko bogastvo različnih načinov nanašanja materialov, ki jih je modeliral, strgal, graviral, porisal ali poslikal, kaj kmalu pa jim je dodal še druge materiale, ustvarjal je teksture s peskom, kamenčki, vrvicami in

drugimi predmeti ... Ena Stupičevih največjih skrivnosti je videz kolaža, ki ni kolaž: zmodelirana rožica, odtisnjena čipka, naslikan star časopisni izrezek z vsemi detajli, sencami, naslikanimi ali odtisnjenimi črkami in izpisi, ki ustvarjajo optično prevaro. Izvirne Stupičeve tehnologije ne moremo več ponoviti, s preizkušanjem se ji lahko le približamo. Možni so načini prerisovanja z različnimi pisali, rahla odtiskovanja besedil skozi spodaj prebarvan ali premazan časopisni papir v mokro podlogo, gravure ali monotipije s pomočjo kemikalij. Proti koncu svojega ustvarjalnega obdobja je Stupica že nakazoval razkroj materije, kar je ponazarjal s hotenimi razpokami, ustvarjenimi z izsiljenim prehitrim sušenjem točno določenih površin slikovnih plasti.

Ob raziskavah slikarjevega načina slikanja in uporabljenih materialov so bili odvzeti vzorci in narejene preiskave presekov slikovnih plasti s precejšnjega števila njegovih slik, izvedene pa so bile tudi optične preiskave v ultravijolični in infrardeči svetlobi. Z mikrofotografijami, fotografijami povečanih detajlov in videom so zanimivejši rezultati predstavljeni na kar se da razumljiv način.

PRIPOMOČKI (Fotografije 23, 24, 30)

Video – z opisom dogajanja na filmu, znakovnim jezikom in podnapisi.

Tipne makete:

- Prikaz teksture na Stupičevih slikah, izvedenih v tehniki jajčne tempere z dodanimi drugimi materiali (kamenčkov, vrvic, mreže, ...)
- Tipni prikaz preseka slikovnih plasti

Gabrijel Stupica, *Atelje – V nedokončani zgodbi*

Na sliki *Atelje* vidimo način avtorjevega ustvarjanja s premeščanjem papirnih fragmentov po površini in s tem nenehna iskanja in spreminjanja kompozicije. Na različnih mestih podloge opazimo poglobljene in povečane vbode. Večkrat preluknjani izrezani kosi papirja, porisani in poslikani, dokazujejo, da jih je avtor med delom razporejal po platnu in pripenjal z bucikami, občasno spreminjal pozicije in jih lepil. Težko je vedeti, kdaj je slika res dokončana, prav to pa odpira vrata v ustvarjalno razmišljanje, saj lahko vsak naprej ustvarja svojo zgodbo. Ravno to je botrovalo nastanku več različnih pripomočkov, ki obiskovalcu ne samo približajo nastanek te slike, ampak tudi slikarjevih drugih del.

PRIPOMOČKI (Fotografije 39–41 in 66–69)

Video – animacija (brez zvoka)

Interpretacija slike v besedi in glasbi v živo in na posnetku.

Dramska igra

Tipne makete:

- tehnološki študiji dveh figur (papir na platnu)
- dve magnetni igri
- sestavljanke – pomanjšana kompozicija z izbočenimi figurami
- izbočena risba na portretu
- reliefni podpis slikarja

4 Andraž Šalamun – *Predvideti nepredvideno*

Andraž Šalamun je bil med študijem primerjalne književnosti in filozofije v Ljubljani konec šestdesetih let prejšnjega stoletja aktiven član konceptualnega gibanja – skupine OHO. Po razpadu skupine je končal študij, po seriji pastelov in risb pa se je leta 1976 povsem posvetil slikarstvu. Leta 1993 je prejel nagrado Prešernovega sklada.

Andraž Šalamun je v svojih delih abstraktnega slikarstva, polnega poetike in sublimnosti, raziskoval tudi materialnost barve in nosilca. Ustvaril je velik opus del na velikanskih tekstilnih nosilcih, večinoma nenapetih na podokvire. Kot slikar samouk se ni pretirano ukvarjal s slikarsko tehnologijo, zato so njegova dela z vidika konservatorstva-restavratorstva zelo zahteven zalogaj.

Med ustvarjanjem in materialnim

Slika Andraža Šalamuna *Brez naslova* je bila slikana neposredno na juto z akrilnimi barvami z dodatkom zidnih, v maniri *action paintinga*. Nenapeta na podokvir, nepravilno hranjena – zvita v roli z licem navznoter ali pa obešena na steno kar z navadnimi žeblički – je zaradi velikih dimenzij utrpela precej poškodb. Redko tkan nosilec, sešit iz štirih platen jute, je bil poškodovan. Šiv je ponekod popustil, nosilni rob pa je zaradi velike teže slike potreboval ojačitev, če smo sliko po konserviranju-restavriranju želeli obesiti v razstavišče in predstaviti javnosti.

Kako sliko zaščititi in shranjevati?

Slika je bila ustvarjena brez podokvira, zato mora tako tudi ostati. Kadar ni razstavljena, jo shranjujemo v tulcu z dovolj velikim premerom, navito z licem navzven ter zaščiteno še z zunanje strani.

PRIPOMOČKI (Fotografija 28)

Video – animacija (brez zvoka)

Interpretacija slike v besedi in glasbi v živo in na posnetku.

Tipne makete:

- študije s preizkušanjem utrjevalcev platna
- študije s preizkušanjem materialov za ojačitev zgornjega roba slike ob obešanju
- študija z žebli pritrjenega platna na steno
- študija s prikazom utrjevanja barvnih plasti
- primer shranjevanja slik velikih dimenzij zviti na rolo

5

Gustav Gnamuš – Prerezana slika

Gustav Gnamuš je med letoma 1961 in 1966 študiral slikarstvo na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani pri profesorjih Franceu Miheliču, Maksimu Sedeju in Gabrijelu Stupici ter diplomiral leta 1966. Od leta 1978 je bil predavatelj na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani, od leta 1990 do upokojitve je imel status rednega profesorja za slikarstvo. Leta 2001 je za svoj slikarski opus prejel Prešernovo nagrado.

Leta 2000 je obiskovalec na dan otvoritve retrospektivne razstave Gustava Gnamuša v Moderni galeriji z ostrim rezilom v vitalno sredino barvnega polja njegove slike *Brez naslova* iz leta 1997 zarezal pol metra dolgo zarezo. Poškodba je bila naslednje leto delno sanirana.

Intervju z akademskim slikarjem Gustavom Gnamušem nam je na vprašanje konserviranja in restavriranja poškodovane slike ponudil preprost in jasen odgovor. Ker je glavna tema Gnamuševega monokromatičnega cikla barvnih polj praznina, smo sliko spoznali za uničeno. Slika je z zarezo izgubila svojo avtentičnost, saj zareza na platnu ne deluje kot manko, ampak kot nekaj dodanega; kot nekaj novega, kar praznino polni. Estetsko še tako popolna retuša zato sliki ne more povrniti življenja.

PRIPOMOČKI (Fotografija 27)

Video – animacija z intervjujem z umetnikom

(vsebuje znakovni jezik in podnapise)

Interpretacija slike v besedi in glasbi v živo in na posnetku.

Tipne makete:

- študije šivanja poškodbe
- študije kitanja poškodbe
- študija z retuširano poškodbo

6 Sodobna umetniška dela

**Dragoljub Raša Todosijević, *Pribiti kruh*, 1974,
kruh, žebliji, les, Muzej suvremene umjetnosti,
Zagreb**

Umetniški predmeti iz organskih in bioloških materialov so pogosto del zbirk v muzejih moderne in sodobne umetnosti po svetu. Tako kot pri številnih drugih neobičajnih materialih, ki so našli svoj prostor v umetniškem ustvarjanju, je tudi vse pogostejša uporaba bioloških materialov odprla številna vprašanja o vzdrževanju in varovanju takšnih del. Izbira bioloških materialov ni naključna, saj prinašajo močno sporočilo. Sodobna umetnost najglasneje govori o pomenu dela z izbiro materialov. Biološki material takoj priključuje teme, kot sta minljivost in začasnost v materialnem svetu.

Prve spremembe na *Pribitem kruhu* konceptualnega umetnika Raše Todosijevića so bile opažene leta 2010, ko je bil razstavljen na stalni razstavi Muzeja sodobne umetnosti v Zagrebu. Čeprav je bilo delo skoraj štiri desetletja uspešno hranjeno v nadzorovanih razmerah, je kruh zaradi sušenja razpokal in pojavile so se sledi plesni. Konservatorsko-restavratorski poseg je zajemal odstranitev plesni, čiščenje in premaz železnih klinov s sredstvom proti rjavenju ter utrditev kruha.

PRIPOMOČKI (Fotografija 8)

Video – prikazi predstavljene problematike

Interpretacija dela v glasbi v živo in na posnetku.

Tipne makete:

- pomanjšana kopija kruha

***

Razstava *Od blizu* je poskus, kako na enem mestu združiti čim več načinov prikazovanja izbranih vsebin. Ob postavljanju razstave in ob pripravi kataloga se je izkazalo, da nikoli ni pravi trenutek za končno predstavitev, saj končne predstavitve ni. Vsebine se ves čas razraščajo in nadgrajujejo in prav to je želela ta razstava omogočiti: nekaj mesecev iskanja novih poti, novih možnosti in odpiranja vrat novemu občinstvu. (Fotografije 70, 71)

61-66

67-69

70, 71

Od blizu

Evgen Bavčar

Ko mi je prijateljica¹⁸ izrazila željo, da si skupaj ogledava razstavo Od blizu, sem se najprej obotavljal. Vem namreč, da je galerija kraj lepote, muzej pa kraj umetnosti, kot je ugotovil Malraux.

Skupaj sva torej vstopila v nevidne kraje naslikanega, kjer ni ničesar, kar bi lahko zaznali a prima vista. Moj vzvišeni privilegij je bil v tem, da mi vidno realnost opisuje nekdo, ki ta svet sam poustvarja ali pa, kot bi rekel René Passeron, „postavlja obveze na praznino“. Te grozeče, a edino odrešujoče praznine sem se najprej prestrašil, potem pa sem pogumno stopil na rob presežnega, ki je kazalo v neskočnost nevidnega. Po mojem skromnem mnenju je razstava, ki zasluži ta naziv, skrivnostna pot iz odnosa intimnosti ustvarjalnega akta do ljubeznivega dajanja na pogled v množtvu zaznav. Gre torej — filozofsko rečeno — za sestop iz logike dvojnosti v multiplikacijo in tako tehtanje vzdržljivosti umetniškega dela oziroma nemožnosti rekuperacije zanj značilne avre. To je trenutek, ko se umetniško delo šele vzpostavlja, ko je na nešteti preizkušnjah vzdržljivost tu in sedaj njenega neponovljivega trenutka. Samo tako se lahko oblika označuje, kot bi rekel Henri Focillon, in se stalno vrača k imenu, ki ga uporno določa. Čudoviti opisi, ki so spremljali mojo pot, so me spomnili na plemenito vlogo konservatorjev-restavradorjev, konkretno profesorice Tamare Trček Pečak in magistric Nade Madžarac in Mirte Pavić, ki so nekako hipokratsko zaprisegle, da bodo ohranjale lepoto, celile rane, blažile možne neozdravljive bolezni in pričevale, da je umetniško delo nekaj živega, nekaj podobnega človeškemu telesu, ki mu duh daje zavest. Oplemenitenje z duhovno osveščenostjo je skrivnostno nadaljevanje življenja umetniških del v spominih, ko so ti njihova edina težko priborjena domovina. Če je Malraux govoril o poteh tišine, ko je opisoval kraje, kjer so razstavljene umetnine, moram reči, da mi je bila tišina razstave od blizu simpatična in po svoje domača, ker jo je tu pa tam prekinila beseda, ki je nosila podobo. Beseda je bila zame resnično podoba, ki sem jo

videl. Želel bi si, da bi bilo še več galerij, ki bi bile namenjene tudi ljudem drugačnih zaznav, torej vsem tistim, ki jim je bila odvzeta svoboda tudi zaznav in jih pavšalno imenujemo invalidi. V resnici pa gre za bitja, ki dokazujejo, da popolnost ni od tega sveta in da tudi medčloveški odnosi potrebujejo prizadevne restavratorje mentalitete, varuhe lepote, četudi ta sistematsko ne rešuje sveta, kar je sicer upal Dostojevski.

Na tej enkratni razstavi je mogoče spoznati, kako krhka je eksistenca umetniškega dela kot fizične realnosti, kar nas spominja na ranljivost naših lastnih teles. Prikaz tega, kako je umetniško delo narejeno, pa mi je zelo pri srcu, vse odkar sem sledil seminarju Renéja Passorona na temo poiesis, kako je vsak artefakt delan povsem tehnološko in tudi mentalno. Ob koncu estetskega sprehoda skozi razstavo mi je bilo kar hudo, da bo morala njena izjemno skrbna zamisel tako prehitro v spomine in bo postala del nepozabne kronike v življenju Moderne galerije. Ob tem se zavedam, da nam zoper paroksizmo krhkosti umetniškega dela ostaja vprašanje in nam daje zagotovilo, da stvari nikoli niso fatalno končne in umrljive v banalnosti sveta. Osebnost pa me ta razstava opogumlja v prepričanju, da so pogledi od blizu plemeniti spomini na izdanega grškega boga Erosa po radovedni Psihi in da je ta manifestacija namenjena tudi tistim, ki smo¹⁹ dediči tega grškega boga, ki je za svoj prostor, za svoj dom, domovino in rojstni kraj izbral temo. Razstava *Od blizu* je spomin na Erosa, njegova počastitev in misel na vse tiste, ki v svoji eksistenci doživljamo moč absolutne bližine.

¹⁸ Nika Zupančič, akademska slikarka in "opisovalka vidne realnosti" pri sprehodu pisca besedila po razstavi. Sodeluje pri projektu *Od blizu* kot zunanja sodelavka.

¹⁹ Evgen Bavčar je filozof, fotograf in borec za pravice slepih, tudi sam slep. Živi in dela v Parizu. (https://sl.wikipedia.org/wiki/Evgen_Bavčar, 22. 8. 2023)

Povezave:

OD BLIZU:

Ohranjanje, varovanje in konserviranje-restavriranje del moderne in sodobne umetnosti

Razstava:

<https://www.mg-lj.si/si/razstave/3622/razstava-od-blizu-ohranjanje-varovanje-in-konserviranje-restavriranje-del-moderne-in-sodobne-umetnosti/>

Virtualni sprehod:

<http://www.mg-lj.si/si/razstave/3637/virtualni-sprehod-po-razstavi-od-blizu/>

Strnjen posnetek odprtja:

<http://mreznj.muzej.mg-lj.si/si/mreznimuzej/3/33/?artworkid=1850>

Spletna TV - prispevek:

<https://spletnatv.si/zanimivo/razstava-od-blizu-dostopna-tudi-senzornim-invalidom>

Razstava Od blizu

Vodje projekta in avtorice razstave:

Nada Madžarac, Mirta Pavić, Tamara Trček Pečak

Vodji konservatorsko-restavratorskih del:

Nada Madžarac, Mirta Pavić

Konserviranje-restavriranje umetnin: Nada Madžarac, Marijana Dukarić, Liza Lampič, Noemi Krese, Nina Dorič Majdič, Rebeka Vegelj; Mirta Pavić, Helena Bosnić, Marija Curić, Ivana Drmić, Kristina Matković, Leonarda Miletić, Dorotea Podolšak, Neva Pološki

Besedila za razstavo: Tamara Trček Pečak, Nada Madžarac, Mirta Pavić, Ivana Drmić, Kristina Matković, Neva Pološki

Dodatna besedila: Živa Brglez, Petra Juvan, Meta Klemenčič, Boj Nuvak, Klavdija Koren, Nika Maltar

Naravoslovne raziskave: Petra Bešlagić, Irena Kralj Cigić, Katja Kavkler; Ivana Bačić, Jasna Jablan, Ivica Ljubenković, Domagoj Šatović

Optične preiskave: Andrej Hirci

Vodji delavnic in izvedbe tehnoloških študij v MG:

Nada Madžarac, Tamara Trček Pečak

Vodje delavnic in izvedbe tehnoloških študij v MSU:

Mirta Pavić, Ivana Drmić, Kristina Matković, Neva Pološki, Ana Božičević, Larisa Vidaković

Grafične in interaktivne komunikacije: Deja Muck, Helena Gabrijelčič

Strokovne/i sodelavke/ci: Tomaž Brejc, Ksenija Čerče, Robert Černelč, Nina Dorič Majdič, Breda Ilich Klančnik, Marko Jenko, Petra Juvan, Andrej Kamnik, Gregor Kokalj, Lucija Močnik Ramovš, Miladi Makuc Semion, Nina Novak, Matevž Sterle, Jurij Smole, Simona Škorja, Martina Vovk, Nadja Zgonik; Mladen Čulić, Larisa Vidaković

Lektoriranje slovenskih besedil: Vlado Motnikar, Mirjam Novak

Prevodi v angleščino: Mirjam Novak, Tamara Soban, Arven Šakti Kralj, Neža Toplak, Sandra Mladenović

Prevodi iz hrvaščine v slovenščino: Vlado Motnikar

Lektoriranje nekaterih angleških besedil: Sarah Ann Rengel

Oblikovanje: Jernej Kejžar

Postavitve razstave: Jernej Kejžar, Nada Madžarac, Tamara Trček Pečak; Mirta Pavić, Kristina Matković, Neva Pološki

Drugi sodelavci: Sabina Povšič, Jaka Železnikar

Fotografije: Fotoarhiv Moderne galerije, Ljubljana (Dejan Habicht, Matija Pavlovec), Arhiv Oddelkov za restavratorstvo MG+MSUM, UL ALUO in MSU Zagreb

Projekcije in videi: Petra Bešlagič, Andrej Hirci, Anja Jakun, Ahmed Jašarevič, Katja Kavkler, Nada Madžarac, Boj Nuvak, Tamara Trček Pečak, Matevž Sterle, Nadja Šičarov, Ajda Zupan, Mladen Čulić, Jovan Kliska, Mirta Pavić

Video-animirane predstavitve: Teja Božič, Manuel Brajnik, Filip Čop, Jan Lavrič, Rok Lončar, Irina Pozdorovkina, Ana Sterle, Lara Skukan, Katja Tittl

Magnetna igrica: Deja Muck (UL NTF), Ana Strašek, Roza Šantej, Monika Zobec

Interaktivni zemljevid razstave: Helena Gabrijelčič, Sinja Stres, Matic Strgar

Glasba v videih: Janez Dovč, Boštjan Gombač, Gašper Trček, Denis Trček, Alex Figueira, Zoran Viceban

Znakovni jezik: Karin Brumen

Interpretacija besedil na posnetkih: Nik Žnidaršič, Klemen Kovačič, Staša Popovič

Koordinatorji / ice projektov ALUO: Samo Klemenčič, Nastja Majerič, Daša Tepina, Mateja Vidrajz

Stiki z javnostmi: Sara Bešlin Vatovec, Mateja Lavrič

Obrazstavni program: Tamara Trček Pečak, Lucija Cvjetković, Adela Železnik

Pomoč pri organizaciji: Tomaž Kučar, Robert Simonišek, Mateja Vidrajz

Tehnična ekipa: Armin Salihović, Boris Fister, Janez Kramžar, Duško Škrbin, Vojko Kmetič

Tehniški sodelavci: Alenka More (laserski razrez)

3D tisk: Andrej Žužek (podjetje Intri)

Sodelujoče ustanove:

Moderna galerija v Ljubljani (MG), Akademija za likovno umetnost in oblikovanje Univerze v Ljubljani (UL ALUO), Muzej sodobne umetnosti v Zagrebu (MSU), Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo Univerze v Ljubljani (UL FKKT), Restavratorski center Zavoda za varovanje kulturne dediščine Slovenije (ZVKDS RC), Narodna galerija v Ljubljani (NG) in Naravoslovnotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani (UL NTF), Akademija likovnih umetnosti Univerze v Zagrebu (ALU), Farmacevtsko-biokemijska fakulteta v Zagrebu (FMF), Akademija za umetnost v Splitu (UMAS), Atelje Vasko Lipovac iz Splita in Center za forenzične preiskave, raziskave in izvedenska mnenja Ivan Vučetić iz Zagreba

Tehnološke študije:

konservatorsko-restavratorskega posega na muralu, ki ga je naslikala OKO; biološkega materiala za konservatorsko-restavratorski poseg na objektu Dragoljuba Raše Todosijevića; konservatorsko-restavratorskega posega na skulpturah Marije Ujević Galetović; detajla za konservatorsko-restavratorski poseg na objektu Ljerke Šibenik; prezentacije plakata Borisa Bućana; detajla za konservatorsko-restavratorski poseg na objektu Vaska Lipovca: Helena Bosnić, Marija Curić, Leonarda Miletić, Dorotea Podolšak, Katarina Sladonja, Vanessa Vana Rogga

detajlov s slik Gabrijela Stupice in Marija Preglja: študentje/-ke Oddelka za restavratorstvo UL ALUO: Ana Bek, Maša Berdon, Petra Bohinc, Živa Brglez, Maja Cingerle, Daša Bojc, Teja Božič, Tjaša Fortuna, Kristina Jug, Petra Juvan, Marjeta Klemenčič, Barbara Kogoj, Valentina Kramarič, Jan Legan, Marijana Mileska, Lirijana Morina, Anja Novak, Ana Oblak, Kristina Ozimič, Maja Pečnik, Martina Perković, Irina Pozdorovkina, Ana Prosen, Helena Pucelj Krajnc, Nika Razboršek, Gašper Rems, Lisa Rode, Erica Sartori, Lara Skukan, Nives Slemenšek, Ana Sterle, Ana Strašek, Roza Šantej, Katja Tittl, Katja Tomšič, Zala Uršič, Monika Zobec

detajlov s slik v konservatorsko-restavratorskih postopkih: Slik Riharda Jakopiča: študentje/-ke Oddelka za restavracijsko UL ALUO: Maja Pečnik, Eva Marija Fras, Danijela Frelj, Dorotea Kučenjak, Marko Odič v sodelovanju z Zojo Bajde (ZVKDS RC), Saro Štorgel, Urhom Tacarjem, Laro Železnik; Slike Gustava Gnamuša: Nežka Faganel, Boj Nuvak; Slike Andraža Šalamuna: Klavdija Koren, Nika Maltar, Lisa Rode; Slike Sandija Červeka: Neža Toplak; Slike Emerika Bernarda in Milene Usenik: Petra Juvan, Meta Klemenčič

Študentje udeleženi v pridruženih projektih:

Paleta Marija Preglja (PKP 2015/2016): Živa Brglez, Ana Bačar, Barbara Dragan, Ena Đelmo, Neža Toplak, Nadja Šičarov, Petra Zaviršek (UL ALUO); Sara Ražman, Urška Zupančič (UL FKKT)

Marij Pregelj pod drobnogledom (PKP 2016/2017): Klavdija Koren, Nika Maltar, Nives Slemenšek, Erica Sartori, Katja Tomšič, Jan Legan (UL ALUO); Domen Kranjc, Urška Zupančič (UL FKKT)

Kaj vidimo z očmi, kaj "vidimo" s prsti (ŠIPK 2018/2019): Ana Starman, Sara Štorgel, Lara Železnik (UL ALUO); David Bogataj, Matic Strgar, Sinja Stres, Mojca Žižek (UL NTF); Ema Zupan (UL PEF); Gaja Vatovec (UL FF)

Začutiti umetnino (ŠIPK 2019/2020): Katarina Bartolj, Maja Pečnik, Sara Štorgel (UL ALUO); Anja Jakun, Ahmed Jašarevič, Karin Moder, Mojca Žižek (UL NTF); Andreja Kos, Magdalena Mezek (UL FF); Klemen Kovačič (UL AGRFT)

Do ranljivega (RSF 2022) in *Vsi za dediščino, dediščina za vse* (RSF 2022/2023): Maša Berdon, Teja Božič, Manuel Brajnik, Zoja Čepin, Nežka Faganel, Nia Gombač, Jan Lavrič, Rok Lončar, Maja Pečnik, Irina Pozdorovkina, Nika Razboršek, Lisa Rode, Ana Sterle, Lara Skukan, Sara Štorgel, Urh Tacar, Zala Uršič, Monika Zobec (UL ALUO); Matic Strgar, Sinja Stres, Sandra Zidanšek (UL NTF)

Intervjuje z umetniki so izvedli: Petra Juvan, Meta Klemenčič, Boj Nuvak, Neža Toplak

Program ob razstavi

RES Od blizu
Razumeti videno
6. februar–2. april 2023

Idejna zasnova programa: Tamara Trček Pečak

Vodenje delavnic: Lucija Cvjetković,
Tamara Trček Pečak

Mentorji: Anastasija Knez, Ana Lomovšek,
Aleksa Radonjič, Sara Štorgel

Strokovni sodelavci: Lucija Cvjetković, Katarina Bartolj, Alja Fir, Helena Gabrijelčič, Ksenija Janković, Petra Juvan, Gregor Kokalj, Metka Kojc, Klemen Kovačič, Nada Madžarac, Deja Muck, Jurij Smole, Simona Škorja, Nika Zupančič, Dana Terzić

Vodja projektov V nedokončani zgodbi in Od blizu – od daleč: Tamara Trček Pečak
Koordinatorica projektov V nedokončani zgodbi in Od blizu – od daleč: Mateja Vidrajz

Študentje/tke UL (ALUO, NTF, PEF, AGRFT, AG) udeleženi v pridruženih projektih:

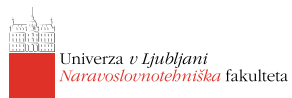
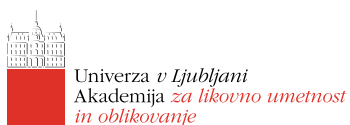
Študentje in študentke vključeni/-e v projekt *V nedokončani zgodbi:* Zoja Čepin, Granit Kabashaj, Nina Kuhar, Enej Lah, Ana Lomovšek, Tyana Rendič, Sara Štorgel, Nik Žnidaršič

Študentje in študentke vključeni/-e v projekt *Od blizu – od daleč:* Tina Fornazarič, Nia Gombač, Jure Jelenc, Nastasija Knez, Lara Kocbek, Jakob Korošec, Jan Kranjec, Jan Lavrič, Lucija Petrovčič, Staša Popovič, Aleksa Radonjič, Nika Udovič

Študentje in študentke vključeni/-e v projekt *Vsi za dediščino, dediščina za vse:* Maša Berdon, Manuel Brajnik, Filip Čop, Nežka Faganel, Jan Lavrič, Rok Lončar, Maja Pečnik, Viktorija Peternel, Irina Pozdorovkina, Urh Tacar, Zala Uršič

Sodelujoče ustanove:

Moderna galerija v Ljubljani (MG), Akademija za likovno umetnost in oblikovanje Univerze v Ljubljani (UL ALUO), Naravoslovnotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani (UL NTF), Glasbena šola Franca Šturma, Ljubljana, Rotary Club Ljubljana

Podporniki:

Pridružene projekte sta sofinancirali Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.

4 JULY 1968